

TAMPEREEN
AMMATTIKORKEAKOULU

”Et ymmärtää, mistä joku käytös johtuu...”

Nuorten muistoja sijoitusajasta kiintymyssuhdeteorian
ja DDP:n näkökulmasta

Nanna Heinänen

Opinnäytetyö
Huhtikuu 2017
Sosionomi AMK

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Sosionomikoulutus

HEINÄNEN, NANNA:

”Et ymmärtää, mistä joku käytös johtuu...”

Nuorten muistoja sijoitusajasta kiintymyssuhdeteorian ja DDP:n näkökulmasta

Opinnäytetyö 63 sivua, joista liitteitä 2 sivua
Huhtikuu 2017

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia Jämsän Nuorisokodissa sijoitettuna olleiden nuorten hyviä ja huonoja muistoja kiintymyssuhdeteorian ja vuorovaikutteisen kehitystyspsykoterapian (DDP) näkökulmasta, erityisesti PLACE -elementtien kautta. Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, mitkä asiat nuorille ovat merkityksellisiä sijoituksessa ja kokevatko nuoret sijoituksella olleen merkitystä heidän elämälleen. Lisäksi tarkoituksena oli pohtia, mitä nuorten hyvät ja huonot muistot kertovat työyhteisön toiminnasta, ja saada tietoa työyhteisön kehittämiseksi jatkossa.

Tutkimus oli kvalitatiivinen eli laadullinen. Aineistonkeruumenetelmänä käytettiin teemahaastattelua. Tutkimuksessa haastateltiin kuutta vuosina 2008–2013 sijoitettuna olutta 21-25-vuotiasta nuorta.

Tutkimuksessa selvisi, että nuorten hyviä muistoja Nuorisokodilta olivat erityisesti yhdessä oleminen ja ohjaajan kanssa yhdessä vietetty aika ja hyvä vuorovaikutus. Nuorten vastauksista löytyi sekä kiintymyssuhteen että PLACE -asenteen elementtejä. Nuorten toiveet ohjaajille olivat hyvin yksinkertaisia, he toivoivat kahdenkeskistä aikaa ohjaajan kanssa ja sitä, että ohjaaja tutustuu heihin. Tutustuminen mahdollistaa yksilöllisen ja joustavan kohtaamisen. Useimmat nuorista kokivat sijoituksen hyvänä asiana ja kokivat sillä olleen merkitystä myös heidän elämälleen sijoituksen jälkeen.

Työyhteisöstä opinnäytetyön tekeminen toi esiin, että työyhteisö on kehittynyt kohti kiintymyskeskeisempää kasvatusta. Työkokemus ja kiintymyssuhdekoulutus ovat lisänneet suhdekeskeisempää työskentelyä ja vähentäneet kasvatusta rajojen ja rakenteiden kautta. Nuorten kokemukset toivat selvästi esiin, että kiintymyssuhteella on merkitystä sijoituksen onnistumisen kannalta. On toivottavaa, että tämä opinnäytetyö auttaa kehittämään työyhteisöä vielä kiintymyssuhdekeskeisempään kasvatukseen.

ABSTRACT

Tampereen ammattikorkeakoulu
Tampere University of Applied Sciences
Degree programme in social Services

HEINÄNEN, NANNA:

“That understands what causes the behaviour...”

Placement time memories of youth from the view of attachment and DDP

Bachelor's thesis 64 pages, appendices 2 pages

April 2017

The purpose of this thesis was to examine good and bad memories of youth that has been at the placement in Jämsä's Juvenile home. This research was conducted in accordance with attachment theory and Dyadic Development Psychotherapy (DDP), especially through the PLACE –elements. The aim of the examination was to determine whether there is any significance in being at the placement and what the experience gained mean in their lives. In addition, the study also aimed at examining the good and bad memories and to collect information to develop the work community in the future. The study was qualitative. The data collection method was theme interview. There were six youth from age 21 to 25 that were placed in years 2008–2013 interviewed in study.

The conclusions of this study were that the good memories from Juvenile home were mainly in connection with association, interaction and time spent with the councilor. Wishes of youth were very simple: they hoped for bilateral meetings with councilor and to get to know each other. Most of the youth experienced placement as good meaningful experience in their lives after placement. The elements of attachment and PLACE were found in the answers of the youth.

The study showed that work community has evolved towards more relationship-oriented fostering. The work experience and attachment theory education has led to increased more relation centered working and decreased fostering through borders and structure. The experiences of the youth clearly showed that attachment is relevant to the success of placement. It is hope to be that his study would help the work community to develop foster care towards this attachment direction.

Key words: child welfare, attachment, DDP

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	6
2	TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	9
	2.1. Tutkimuksen tarkoitus	9
	2.2. Tutkimuskysymykset ja tutkimusmenetelmät	9
	2.3 Tutkimusaineiston keruu ja analysointi	11
	2.4 Tutkimuksen eettisyydestä ja luotettavuudesta.....	13
	2.5 Lastensuojelun tutkimuksista.....	14
3	NUORISOKOTI LASTENSUOJELUN SIIJAISHUOLTOJÄRJESTELMÄSSÄ	17
	3.1 Lastensuojelu	17
	3.2 Sijaishuolto	19
	3.3 Jämsän Nuorisokoti.....	21
4	KIINTYMYSSUHDETEORIA JA DDP	25
	4.1 Kiintymyssuhdeteoria ja kiintymyssuhdemallit.....	25
	4.1.1 Turvallinen kiintymyssuhde.....	28
	4.1.2 Välttelevä kiintymyssuhde	29
	4.1.3 Ristiriitainen kiintymyssuhde.....	30
	4.1.4 Organisoitumaton kiintymyssuhde	31
	4.1.5 RAD eli reaktiivinen kiintymyssuhdehäiriö.....	32
	4.1.6 Kiintymyssuhdemallit lastensuojelussa	32
	4.2 DDP eli vuorovaikutteinen kehitypsykoterapia	33
	4.3 DDP-elementtien toteuttaminen Jämsän Nuorisokodissa.....	36
5	HAASTATTELUN ANALYYSI TEEMOITTAIN.....	41
	5.1 Hyviä muistoja Nuorisokodilta	41
	5.2 DDP-elementit vastauksissa	43
	5.2.1 Playfulness, leikkisyys	43
	5.2.2 Love, aito välittäminen.....	45
	5.2.3 Acceptance, hyväksyntä.....	46
	5.2.4 Curiosity, uteliaisuus.....	47
	5.2.5 Emphaty, empatia.....	47
	5.3 Nuorten toiveita ohjaajille.....	48
	5.4 Huonoja muistoja Nuorisokodilta	50
	5.5 Sijoituksen merkitys	52
	5.6 Tulosten pohdintaa.....	53

6 POHDINTA.....	56
LÄHTEET.....	58
LIITTEET	62
Liite 1. Teemahaastattelukysymykset	62
Liite 2. Tutkimuslupa	63

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni tekeminen on ollut pitkä tie. Opintoni ovat venyneet johtuen omasta sairastumisestani ja tänä aikana aiheeni on vaihtunut edestakaisin. Olen työskennellyt Jämsän Nuorisokodissa vuodesta 2008, jolloin se perustettiin. Ensimmäiset kaksi vuotta toimin ohjaajana ja vastaavana ohjaajana, jonka jälkeen olen toiminut kasvatusjohtajana, jossa virassa toimin edelleen. Tämä aika Nuorisokodilla on saanut miettimään sitä, millä asioilla on merkitystä lapsen sijoituksessa ja erityisesti sen jälkeen. Nuorisokodilla olen saanut olla mukana kehittämässä uutta lastensuojelulaitosta, jossa monessa kohtaa asiat on opittu kantapäähän kautta.

Olen tehnyt lastensuojelutyötä kaiken kaikkiaan reilut 17 vuotta ja katsonut lastensuojelua eri näkökulmista. Aloitin lastensuojelun perhetyöntekijänä ja olen myös toiminut koulukuraattorina ja psykososiaalisessa kriisipäivystyksessä. Työurani aikana olen pohjinnut paljon työn vaikuttavuutta, millä asioilla oikeasti on merkitystä ja miten ja millä keinoin saisimme puututtua ja autettua tuen tarpeessa olevia. Aloittaessani lastensuojelutyössä pohdin paljon sitä, että voidakseen vaikuttaa toiseen ihmiseen ja hänen toimintaansa, on itse ensin päästävä sellaiseen asemaan ihmisen suhteen, että sillä mitä itse sanoo, on kyseiselle ihmiselle merkitystä. Toisin sanoen on luotava merkityksellinen ihmissuhde. Ilman tätä suhdetta voi puhua "suu vaahdossa" ilman, että ihminen kykenee ottamaan sitä vastaan. Jos työntekijänä asettuu asiakkaan yläpuolelle "asiantuntijana", suhde toimii yleensä huonosti, eikä työntekijän viesti mene perille. Tämä on saanut minut pohtimaan, miten suhde muodostuu, voiko toiselle ihmiselle opettaa suhteen muodostumista ja mitkä ovat ne keinot, joilla suhteen tai kiintymyssuhteen muodostumista voi edistää. Erityisesti minua kiinnostaa vuorovaikutus; millaisella vuorovaikutuksella voisi itse edistää (kiintymys)suhteen muodostamista.

Minua ovat myös erityisesti kiinnostaneet omaan työpaikkaani sijoitettujen nuorten kokemukset sijoitusajasta, mitkä asiat he ovat kokeneet merkityksellisiksi ja mitä hyviä ja huonoja asioita he muistavat sijoitusajaltaan. Viime keväänä olin tehnyt jo opinnäytetyön tutkimussuunnitelman toiminnallisesta omaohjaajapäivästä. Tapasin kuitenkin erään Nuorisokodilla asuneen nuoren kesällä ja puhuimme hänen kanssaan hänen kokemuksistaan sijoitusajasta, mikä sai minut harkitsemaan taas tätä vanhaa rakasta aihetta. Lopullisen sysäyksen aiheen vaihtoon sain Valtakunnallisilla lastensuojelupäivillä

Jyväskylässä syyskuussa. Lastensuojelupäivillä oli kokemuskirjasto, josta sai ”lainata” hetkeksi sijoitetun nuoren ja keskustella hänen kanssaan. Keskustellessani nuoren kanssa tajusin, että nämä nuorten kokemukset sijaishuollosta kiinnostavat minua valtavasti.

Omalla työpaikallani on tapahtunut näiden yhdeksän vuoden aikana paljon muutoksia suhteessa nuorten kasvatukseen. Työpaikallani on kasvatuksen viitekehyksenä kiintymyssuhdeteoria ja sen toteuttamisessa olemme ottaneet elementtejä Dan Hughesin ja Arthur Becker-Weidmanin DDP -terapiasta eli vuorovaikutteisesta kehityspsykoterapiasta. Nuorisokodin omistaja ja perustaja on psykoterapeutti. Tämä viitekehys on alusta saakka ollut hänen ajatuksenaan, mutta vasta vuosien varrella se on tullut selkeämmin osaksi työntekijöiden ajattelua ja toimintaa. Vuonna 2016–2017 olemme käyneet myös koko työyhteisönä kiintymyssuhdekoulutuksen.

Sijoitettujen lasten kanssa työskennellessä joudutaan usein miettimään, mikä on oikea tapa toimia hankalastikin oireilevan lapsen kanssa. Usein olen työssäni esimiehenä huomannut, kuinka hankalat tilanteet saavat osan ohjaajista toimimaan rajojen kautta. Toisaalta silloin, kun suhde on kunnossa, lapsi kestää myös rajoittamisen paremmin. Joskus hankalasti oireileva lapsi on saanut työpaikan jakautumaan ”nössöihin” ja ”natseihin”, joista toiset haluavat tarjota ymmärrystä ja toiset tiukkoja rajoja. Alkuvuosina, kun työkokemus työyhteisössä oli vähäistä ja toiminta alussa, oli selvää, että tarvitsimme selkeät toimintatavat ja rajat työntekijöiden työn tueksi. Ilman sitä nuorten kasvatuksesta olisi puuttunut johdonmukaisuus. Kun olemme saaneet työyhteisönä enemmän työkokemusta ja ymmärrystä näiden lasten oireiluun, olemme voineet luopua niin tiukoista raameista. Työkokemus ja yhteinen yhdessä hiottu viitekehys antaa työntekijöille mahdollisuuden oman harkinnan käyttöön, mikä näkyy lapsille joustavuutena ja yksilöllisyytenä. Rajat ovat edelleen olemassa, mutta ne ovat joustavammat, jolloin työntekijä voi käyttää omaa harkintaansa, koska tuntee nuoren ja hänen yksilölliset tuen tarpeensa.

Opinnäytetyössäni halusin siis tutkia Jämsän Nuorisokotiin sijoitettujen nuorten kokemuksia. Nuoret, joita haastattelin, ovat lähteneet sijoituksesta Nuorisokodilta jo useampi vuosi sitten. Ajattelen, että pieni etäisyys ja aikuistuminen tuo erilaista näkökulmaa sijoitusaikaan ja sen hyötyihin. Vaikka kiintymyssuhdeajattelu ei ole ollut niin voimakkaasti läsnä työpaikallamme näiden nuorten sijoitusaikana, ajattelin, että kiintymyssuhteen elementtejä tulee näkymään nuorten vastauksissa.

Valitsin lähestymistavaksi nuorten hyvät ja huonot muistot, koska ajattelen, että ihminen muistaa nimenomaan niitä asioita, jotka ovat olleet merkityksellisiä hänelle. Aluksi mietin ovatko valitsemani nuoret jo liian kaukaa, koska osa heistä oli sijoituksessa aivan Nuorisokodin alkuaikoina. Asiaa pohdittuani päädyin kuitenkin siihen, että mitä kauemmin sijoituksesta on, sitä merkityksellisempiä heidän muistonsa heille ovat. Halusin tutkia, näkyykö nuorten hyvissä ja huonoissa muistoissa kiintymyssuhdeteorian viitekehys ja erityisesti DDP -elementit. Toisaalta halusin analysoida huonoja muistoja siitä näkökulmasta, vahvistavatko ne työyhteisön muutosta kohti kiintymysuhdekeskeisempää kasvatusta.

Viiteteorian valinta oli aika selvää, koska se on työpaikkani viitekehys. Nuorten kokemuksia voisi toki tutkia monesta muustakin näkökulmasta, esimerkiksi traumasta selviämisen näkökulmasta, osallisuuden näkökulmasta tai pelkän vuorovaikutuksen kautta. Toisaalta koen myös itse kiintymyssuhdeteorian ja DDP:n itselleni läheiseksi käyttöteoriaksi, koska ne antavat luvan välittää oikeasti. Suhteen ja vuorovaikutuksen näkökulmasta DDP:ssä on myös pilkottu osiin hyvää vuorovaikutusta. Ajattelen myös, että ammatillisessa koulutuksessa ja työyhteisöissä pohditaan ja harjoitellaan liian vähän vuorovaikutukseen liittyviä tekijöitä, vaikka ne ovat erittäin olennainen osa ihmisten kanssa tehtävää työtä.

Tämän tutkimuksen tekeminen on perusteltua itselleni myös esimiehen näkökulmasta. Toiveenani on saada työyhteisölle palautetta ja ajateltavaa nuorten kokemusten kautta. Toivon opinnäytetyön haastatteluissa saavani esiin näitä asioita nuorten näkökulmasta ja toivon tätä kautta saavani myös työyhteisölle lisää tietoa, sekä ymmärrystä toimimisesta suhteen kautta.

Työssäni käyn läpi aluksi tutkimuskysymykset ja menetelmät. Sen jälkeen avaan lastensuojelun ja sijaishuollon käsitteitä ja kerron tarkemmin Jämsän Nuorisokodista. Esittelem myös kiintymyssuhdeteorian ja DDP:n keskeiset asiat. Lopuksi analysoin nuorten vastauksia kiintymyssuhdeteorian ja DDP:n kautta.

2 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

2.1. Tutkimuksen tarkoitus

Tutkimukseni tarkoituksena oli teemahaastattelun kautta saada tietoa Jämsän Nuorisokotiin sijoitettujen nuorten hyvistä ja huonoista muistoista ja pohtia näkykö niissä kiintymyssuhteen ja DDP:n elementtejä. Lisäksi haluan pohtia työyhteisön kehitystä suhteessa nuorten vastauksiin ja työyhteisön tämän hetkiseen tilanteeseen.

2.2. Tutkimuskysymykset ja tutkimusmenetelmät

Tutkimuskysymykseni ovat:

1. Mitä Jämsän nuorisokodissa sijoitettuna olleiden nuorten muistot kertovat Nuorisokodin työskentelystä suhteessa kiintymyssuhdeteoriaan ja DDP:n elementteihin?
2. Millaiset asiat nuoret kokevat merkitykselliseksi sijoituksen aikana?
3. Kokevatko nuoret, että sijoituksella on ollut merkitystä heidän elämäänsä?

Tarkensin tutkimuskysymyksiä vielä siinä vaiheessa, kun haastattelut oli tehty ja kun pohdin, millaisiin asioihin olen saanut vastauksia. Huomasin, kuinka olin ennen haastatteluja olettanut saavani erilaista tietoa, mistä kerron vielä tarkemmin tutkimuksen analysoinnin osuudessa. Ruusuvuori, Nikader & Hyvärinen (2010, 15) toteavatkin, että tutkijan on hyvä pohtia myös kysymyksiä uudesta näkökulmasta siinä vaiheessa, kun aineisto on kerätty.

Saadakseni tietoa haluamastani asiasta, eli Nuorisokodissa aiemmin sijoitettuna olleiden nuorten hyvistä ja huonoista muistoista, oli selvää, että tutkimus tulee olemaan laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus. Laadullisen tutkimuksen tavoitteena on tutkittavan ilmiön kuvaaminen, ymmärtäminen ja tulkinnan antaminen. Laadullisessa tutkimuksessa ilmiötä kuvataan lausein ja sanoin. (Kananen 2014, 18.)

Hirsjärvi, Remes & Sajavaara (2009, 164) määrittelevät kvalitatiivisen tutkimuksen tyypillisiä piirteitä, jotka selvästi toteutuvat myös omassa tutkimuksessani. Tutkimuk-

sessani hankin tietoa luonnollisessa, todellisessa tilanteessa ja tiedon keruun välineenä on ihminen, eli tässä tapauksessa nuori haastattelutilanteessa. Teemahaastattelu, jota käytin tutkimusvälineenä, on selkeästi laadullinen metodi. Kohdejoukko on valittu hyvin tarkoituksenmukaisesti eli koottu Nuorisokodissa sijoitettuna olleista nuorista. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 164.)

Teemahaastattelu oli sopiva tapa kerätä tietoa haluamastani asiasta. Halusin pitää kysymykset muistojen osalta varsin avoimina ja ajatuksenani oli esittää lisäkysymyksiä tilanteen mukaan, jotta saisin tarkempaa tietoa. Teemahaastattelulle olennaista on se, että haastattelu etenee tiettyjen teemojen mukaan, mutta se ei sido tutkijaa esittämään vain tiettyjä kysymyksiä. Olennaista on se, että teemahaastattelussa haastateltavien ääni tulee kuuluviin ja haastateltavien tulkinnat ja merkitykset, jotka he antavat asioille, tulevat esiin tutkijan ja haastateltavan välisessä vuorovaikutuksessa. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 48.)

Vilkan (2015, 118) mukaan laadullisessa tutkimuksessa yritetään tavoittaa ihmisen omia kokemuksia hänen kuvaaminaan. Kun ihminen kuvaa omia kokemuksiaan, kuvaa hän sitä, mikä on hänelle merkityksellistä. Itse pohdin muistojen merkitystä juuri siltä kannalta, että mitä kauemmin aikaa itse tapahtuneesta on, sitä merkityksellisempiä ihmisen kertomat muistot ovat hänelle. Portellin (2006, 55) mukaan se mitä haastateltava kertoo menneisyydestään, kertoo tutkijalle enemmän tapahtuman merkityksestä, kuin itse tapahtumasta.

Vilka (2015, 125–126) puhuu siitä, kuinka laadullisen tutkimuksen tärkeä tehtävä on myös olla emansipatorinen. Se tarkoittaa sitä, että tutkimuksen ja haastattelun tulisi lisätä haastateltavien ymmärrystä asiasta ja vaikuttaa myönteisesti heidän ajattelu- ja toimintatapoihinsa tutkimuksen jälkeenkin. Vilka (2015, 125) painottaa asian tärkeyttä erityisesti nuorten kohdalla. Itselle jäi haastatteluista sellainen kuva, että nuoret kokivat haastattelun, ja sen että heidän mielipiteitään haluttiin kuulla, tärkeänä asiana. Mielestäni tapaaminen nuorten kanssa oli heille ja itselleni mukava asia ja kaikki haastattelut päättyivät mielestäni positiiviseen tunnelmaan.

Teemahaastattelussa aloitin laajasti kysymällä nuorten hyvistä ja huonoista muistoista. Toisessa osuudessa esitin kysymyksiä siitä, millainen on hyvä ohjaaja ja millaisia muistoja nuorilla on ohjaajista. Kolmannessa temassa tarkensin kysymyksiä koskemaan

kiintymyssuhteen ja DDP:n elementtejä. Lopuksi kysyin vielä ovatko nuoret kokeneet sijoituksen merkitykselliseksi. Viimeisenä kysymyksenä esitin, kokevatko nuoret edelleen olevansa tervetulleita Nuorisokodille. Teemahaastattelun kysymykset ovat liitteenä (Liite 1.).

2.3 Tutkimusaineiston keruu ja analysointi

Tutkimukseen osallistuvat nuoret valitsin sillä perusteella, että he ovat jo sen ikäisiä, että he eivät enää ole tukisuhteessa Nuorisokotiin. Heidän osaltaan jälkihuoltokin oli jo heidän loppunut. Valikoin myös nuoria, jotka tunnen hyvin omasta työhistoriastani. Koin, että heiltä voin saada hyvin vastauksia, ja voin olettaa heidän vastaavan rehellisesti. Nuoria oli kuusi ja heidän sijoitusjaksonsa olivat kestäneet puolesta vuodesta noin kolmeen vuoteen. Nuorten sijoitukset sijoittuvat vuosiin 2008–2013, osa nuorista oli vielä jälkihuollossa sijoituksen jälkeen. Nuorten ikäjakauma haastatteluhetkellä oli 21–25 vuotta.

Haastattelin osan nuorista Nuorisokodilla ja osan heidän kotonaan, nuoren oman valinnan perusteella. Haastattelut nauhoitin varmuuden vuoksi kahdella puhelimella. Haastattelut kestivät puolesta tunnista tuntiin, mutta haastattelun yhteydessä vaihdoimme myös muuten nuoren kuulumisia. Kaikkia haastattelemiani nuoria olin tavannut useita kertoja myös sijoituksen jälkeen, joten koin, että minulla oli heihin kaikkiin olemassa hyvä suhde. Haastattelusta kiitokseksi annoin kaikille nuorille kahvipaketin, suklaalevyn ja pienen lahjakortin.

Pyysin nuoret haastatteluun henkilökohtaisesti ja jo ensimmäisellä yhteydenotolla kerroin mistä haastattelussa on kysymys. Haastattelun aluksi pyysin nuoria allekirjoittamaan tutkimusluvan (Liite 2.) ja kerroin heille, että opinnäytetyössäni heitä käsitellään nimettömänä ja kaikki tunnistettavuus poistetaan. Lisäksi sanoin, että toivon heidän pystyvän kertomaan avoimesti asioista ja antavan myös kritiikkiä, koska tarkoituksena on kuitenkin kehittää Nuorisokodin toimintaa siihen suuntaan, että tulevillakin nuorilla olisi siellä mahdollisimman hyvä olla. Kerroin myös, että nauhoitan haastattelut ja nauhoituksia ei kuuntele kukaan muu kuin minä, tai että jos he puhuvat jostakusta ohjaajasta, en tule kertomaan asiasta hänelle. Toivoin myös avointa kritiikkiä itseänikin kohtaan, koska myös oma tarkoitukseni on kehittyä työssäni.

Haastattelujen jälkeen litteroin haastattelut mahdollisimman sanatarkasti. En kuitenkaan litteroinut esimerkiksi taukoja tai puheen tapaa tai sävyä, koska tutkimukseni kohde oli enemmän sanotut asiat kuin vuorovaikutuksen tai itse haastattelun analysointi. (Vrt. Ruusuvuori 2010, 424.) Litteroinnin aikana vastauksista alkoi hahmottua kokonaisuuksia ja yhteneväisyyksiä. Mielenkiintoista oli myös itse kuunnella omaa vuorovaikutustani nuoren kanssa. Huomasin myös monta kertaa miettiväni, miksi en kommentoinut nuorten vastausta jollain tapaa, ja hetkeä myöhemmin kommentoin asiaa juuri niin kuin olin ajatellut. Itselle tuli tästä hyvä olo, ajattelin että oma ajattelutapani ja tapa tehdä työtä ovat johdonmukaisia ja pysyviä. Toisin sanoen itsellä on vahvana mielessä oma käyttöteoria, vaikka sitä ei jokapäiväisessä työssä osakaan määritellä.

Aloittaessani vastausten analyysin, jäin hetkeksi jumiin. Oli vaikea miettiä miten alkaisin ryhmitellä ja analysoida vastauksia. (Vrt. Ruusuvuori, Nikander & Hyvärinen 2010, 9.) Päädyin kuitenkin analysoimaan vastaukset teemahaastattelun mukaan, koska työni rakenteessa tuon kiintymyssuhteen ja DDP:n teorian esiin ennen haastattelutulosten analyysia. Mielestäni tämä rakenne mahdollistaa lukijalle hyvin vastausten liittäminen teoriaan.

Litteroitua tekstiä kertyi 85 sivua. Luin tekstin moneen kertaan ja merkitsin vastauksia, joissa käsiteltiin tutkimukseni käsitteitä. Kirjoitin tekstin sivuun erilaisten kokonaisuuksien nimiä. Lopuksi luin tekstit vielä kertaalleen ja alleviivasin kohdat, jotka halusin vielä tuoda esiin.

Vastauksissani sain toki paljon myös muuta tietoa ja esitin nuorille myös erilaisia lisäkysymyksiä oman kiinnostukseni mukaan, koska tämä tieto kiinnosti minua työyhteisön kehittämisen kannalta, vaikka se ei välttämättä liittynyt tutkimuskysymyksiini. Alasuu-tari (2011, 40) toteaa, että laadullisessa tutkimuksessa aineistoa tarkkaillaan kuitenkin vain valitun viiteteorian näkökulmasta. Olen siis valikoinut nuorten vastauksista ne asiat, jotka liittyvät kiintymyssuhdeteoriaan ja DDP:hen.

Haastattelun analyysissä käytän paljon suoria lainauksia nuorten haastatteluista. Tein tämän ratkaisun, koska haluan nuorten äänen tässä työssä kuuluviin. Tunnistettavuuden estämiseksi olen numeroinut nuoret. Ohjaajien nimet poistin haastatteluista kokonaan.

2.4 Tutkimuksen eettisyydestä ja luotettavuudesta

Tutkimuksen eettiset kysymykset yleisellä tasolla kohdistuvat moniin eri asioihin. Hirsjärvi & Hurme (2000, 20) mainitsevat esimerkiksi vallankäytön, tutkijan toiminnan ammatti-ihmisenä, laillisuuskyymykset sekä tutkimuksen rahoituksen ja sponsoroinnin. Oman tutkimukseni kohdalla eettiset ratkaisut kohdistuvat suurimmaksi osaksi siihen, että tutkimuksen kohteena ovat ihmiset, ja vielä erityisesti lastensuojelun asiakkaat.

Olen työssäni varmistanut tutkittavien nimettömyyden jättämällä kertomatta asioita, jotka voisivat paljastaa haastateltavien henkilöllisyyden. Lisäksi olen kertonut kaikille haastateltaville avoimesti ja ymmärrettävästi työni tarkoituksesta ja siitä, mihin sitä käytetään. Päädyin kuitenkin työssäni kertomaan avoimesti Nuorisokodin nimen, koska se olisi ollut niin selvästi pääteltävissä oman nimeni ja työtehtävän kautta. En kuitenkaan kertonut esimerkiksi haastateltavien sukupuolta, koska se olisi lisännyt tunnistettavuutta selkeästi. Pohdin myös tarkasti, ettei myöskään ohjaajien henkilöllisyys ole työssäni pääteltävissä. Osittain tämä rajaus johti siihen, että jouduin jättämään tutkimukseni raportoinnissa merkityksellisiä asioita pois. (Vrt. Hirsjärvi & Hurme 2010, 20.)

Luotettavuuden kannalta tutkimuksessa pitää arvioida puolueettomuusnäkökulmaa (Tuomi & Sarajärvi 2009, 135). Itse ajattelen, että tämä näkökulma on erittäin tärkeä omassa työssäni, jossa kuitenkin käsittelen omaa työtäni ja oman työyhteisöni toimintaa. Olen pyrkinyt tuomaan avoimesti myös kritiikkiä esiin ja yhtenä pyrkimyksenä tämän tutkimuksen tekemisessä on ollut nimenomaan työyhteisön kehittäminen.

Kanasen (2014, 151) kvalitatiivisen tutkimuksen luotettavuustarkastelun edellytys on riittävä dokumentaatio. Työssäni olen dokumentoinut tutkimuksen vaihe vaiheelta ja perustellut, miksi olen päätenyt näihin valintoihin ja ratkaisuihin.

Tämän tutkimuksen luotettavuudessa täytyy ottaa huomioon myös se näkökulma, että nuoret olivat entisiä asiakkaita ja olen aiemmin ollut heihin suhteessa työni kautta. Toisaalta tämä helpotti tutkimuksen tekemistä, koska jo ennestään tunsin heitä ja tilanteita, joista he puhuivat. Toisaalta täytyy pohtia, johdatteliko tämä yhteinen historia heidän vastauksiaan, ja varoivatko he esimerkiksi kertomasta asioista ohjaajista, jotka ovat edelleenkin nykyisiä työtovereitani? Juuri tästä syystä halusin valita nuoria, joilla ei ollut enää minkäänlaista asiakassuhdetta Nuorisokotiin. Nuoren vastaukset eivät siis vaikut-

taneet millään tavalla heidän nykyiseen tilanteeseensa. Minulla oli myös sellainen olo haastattelujen aikana, että nuoret pystyivät vastaamaan rehellisesti ja avoimesti, eivätkä väistelleet hankalampiakaan aiheita.

Luotettavuuden kannalta pyrin myös koko haastattelujen ajan siihen, että en olisi missään vaiheessa johdatellut nuorta. Hain tarvitsemiani vastauksia esittämällä jatkuvasti tarkentavia kysymyksiä, esimerkiksi ”mistä huomasit sen”, tai ”miltä se tuntui”. Välillä oli hankalaa olla tuomatta omia näkemyksiään esiin, koska jotkut tilanteet joita nuoret kuvasivat, olivat minulle tuttuja.

2.5 Lastensuojelun tutkimuksista

Pekkarinen (2011, 36) toteaa, että lastensuojelu on sekä tutkijoiden että ylempien ja alemman koulutusasteen opiskelijoiden keskuudessa suosittu tutkimusaihe. Lastensuojelututkimus voi olla tutkimusta lasten suojelusta, lastensuojelutyöstä tai tutkimusta edellisten toteuttamiseksi.

Yksi kiinnostavimmista aiheista lastensuojelututkimuksessa on vaikuttavuuden arviointi. Se on kuitenkin erittäin vaikeaa, koska on hankalaa arvioida, mitkä tekijät ihmisen elämässä ovat vaikuttaneet hänelle tapahtuviin asioihin. (Pekkarinen 2011, 46–47.) Me kaikki lastensuojelun parissa työtä tekevät uskomme tietävämmme, että ajoissa tehdyillä tukitoimilla säästettäisiin isoja summia rahaa, mutta sen todentaminen on erittäin vaikeaa. Kuinka voi todistaa, että esimerkiksi juuri sijoitus jonkun lapsen kohdalla on johtanut siihen, että hän ei joudu psykiatriseen hoitoon tai vankilaan?

Viime aikoina lastensuojelun tutkimuksesta julkisuudessa esillä on ollut Sosiaali- ja terveysministeriön selvitys huostaanotettujen lasten kokemista epäkohdista, kaltoinkohtelusta ja väkivallasta vuosina 1937–1983. Selvitys johti perhe- ja peruspalveluministeri Juha Rehulan esittämään julkiseen anteeksipyyntöön lastensuojelun sijaishuollossa kaltoin kohdelluille. (stm.fi). Tämän selvityksen perusteella maksettiin myös korvauksia huonosta kohtelusta.

Sarianna Reinikainen on vuonna 2009 tehnyt Helsingin yliopistolle tutkimuksen Nuorisokodista maailmalle, kokemuksia nuorisokodissa elämisestä ja aikuisiässä selviytymi-

sestä, jossa haastateltiin Nuorisokotiin sijoitettuina olleita tyttöjä. Pääteemoina tutkimuksessa olivat kokemukset nuorisokodissa elämisestä ja kokemukset selviytymisestä aikuisuudessa. Reinikaisen mukaan tutkimuksen vastauksissa näkyvät nuorten odotukset siitä, miten nuorisokoti pystyy vastaamaan yksilöllisiin tarpeisiin ja odotuksiin. Tärkeinä asioina nuoret kokivat turvallisuuden, yhteenkuuluvuuden ja arvostuksen tarpeet. Reinikainen (2009, 1) summaa, että näihin tarpeisiin vastaamista voi kokemusten perusteella pitää nuorisokodin tärkeimpänä tehtävänä.

Tutkimuksessa nuoret määrittivät myös hyvän työntekijän toimintaa, nuoret nostivat hyvän työntekijän ominaisuuksiksi aidosti omana itsenä olemisen, aidon välittämisen, turvallisuuden ja luottamuksen tunteen sekä yksilöllisen ja joustavan suhtautumisen. Tutkimuksessa tuli esille myös hyviä ja huonoja kokemuksia sijaishuollosta, mutta myöhemmässä vaiheessa tutkittavat olivat kokeneet sijoituksen pääasiassa myönteisenä asiana. (Reinikainen 2009, 189–194.)

Annika Hakamaa ja Minna Palovaara ovat Seinäjoen ammattikorkeakoulussa vuonna 2013 tehneet lastensuojelulaitoksille oppaan Sensitiivisyyttä, hoivaa ja rajoja: Opas lapsen kiintymyssuhteen tukemiseen ja kiintymyssuhdevaurioiden korjaamiseen lastensuojelun ammattilaisille. Opas on tarkoitettu lastensuojelulaitosten työntekijöille avuksi kiintymyssuhteen tukemiseen ja kiintymyssuhdevaurioiden korjaamiseen. Työssään he toteavat:

Koemme, että kiintymyssuhteesta ja siihen vaikuttavista tekijöistä tulisi tiedottaa yhä enemmän ja aikuisen, kuten lastensuojelun ammattilaisen, roolia kiintymyssuhdevaurioiden korjaamisessa ei voi tarpeeksi korostaa. (Hakamaa & Palovaara 2013, 8.)

Maria Korkka on vuonna 2013 tehnyt Helsingin Diakonia- ammattikorkeakouluissa opinnäytetyön Ehkä enemmän niit omaohjaaja hetkii-sijaishuollon nuorten toiveiden kautta omaohjaajatyömenetelmää kehittämässä. Korkka (2013, 2) toteaa että keskeisin ja tärkein tulos nuorten haastatteluista oli se, että omaohjaaja viettäisi aikaa enemmän heidän kanssaan. Muita nuorten toivomia asioita olivat nuoren tilanteen ymmärtäminen ja luottamuksen kasvaminen omaohjaajan sekä nuoren välillä (Korkka 2013, 2).

Työpaikallani on tehty myös aikaisemmin haastattelututkimus. Erityisopettajana toimiva Tanja Lampinen teki vuonna 2009 proseminaarityön Erään lastensuojelulaitoksen omaohjaajamenetelmä lasten kokemana. Mielenkiintoiseksi omalta kannalta työn tekee se, että siinä on osittain ollut haastateltavana samoja nuoria kuin minulla. Lampinen

tutki nuorten kokemuksia omaohjaajuudesta myös kiintymyssuhteen näkökulmasta. Lampisen työssä nuoret toivat esiin, että he toivovat aikuisilta yhdessäoloa ja aikaa, sekä sijoituksessa luotettavia ihmissuhteita. (Lampinen 2009, 33.)

Kiintymyssuhteen merkityksessä lastensuojelussa löytyi monia eri tutkimuksia ja opinnäytetöitä, mutta DDP -terapian käytössä lastensuojelun sijaishuollossa en löytänyt yhtäkään tutkimusta.

3 NUORISOKOTI LASTENSUOJELUN SIJAISHUOLTOJÄRJESTELMÄSSÄ

3.1 Lastensuojelu

Itse katson lastensuojelua sijaishuollon näkökulmasta ja työskentelen jo raskaimpien lastensuojelutoimenpiteiden kohteena olevien lasten kanssa. Lastensuojelu on kuitenkin laajasti ottaen paljon muutakin ja lastensuojelun tulisi kulkea mukana kaikessa yhteiskunnan päätöksenteossa.

Lastensuojelua ohjaa lastensuojelulaki, jonka tarkoituksena on turvata lapsen oikeudet. Lapsella on oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun. Tarkemmin lapsen oikeuksista on säädetty Suomen perustuslaissa, Euroopan ihmisoikeussopimuksessa ja YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksessa. Niissä velvoitetaan lapsen edun asettamiseen etusijalle kaikessa viranomaistoiminnassa. Lastensuojelun kolme perustehtävää ovat: lasten yleisiin kasvuoloihin vaikuttaminen, vanhempien tukeminen kasvatustehtävässä ja varsinainen lasten suojelutehtävä. (Lastensuojelun käsikirja 2017; Rätty 2015, 1.)

Vastuu lapsen kasvatuksesta on ensisijaisesti vanhemmilla. Julkinen valta on perustuslain mukaan velvollinen tukemaan lapsen huolenpidosta vastaavien mahdollisuuksia turvata lapsen hyvinvointi ja yksilöllinen kasvu. Perheen autonomiaan voidaan puuttua vain poikkeustapauksissa, jos lapsen oikeuksien turvaaminen muilla keinoin on mahdotonta. (Lastensuojelun käsikirja 2017.)

Ehkäisevää lastensuojelua ovat laajasti kaikki lasten ja nuorten hyvinvointiin vaikuttaviin asioihin liittyvät julkisen vallan toimet ja tarkemmin määriteltynä avun ja tuen tarjoaminen riittävän ajoissa, ennen kuin tilanne vaatii lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun toimenpiteitä. Ehkäisevä lastensuojelu ei edellytä asiakkuutta lastensuojelussa, vaan sitä toteutetaan esimerkiksi äitiys- ja lastenneuvolassa, terveydenhuollossa ja päivähoitossa. Ehkäisevä lastensuojelu korostaa varhaisen puuttumisen merkitystä lapsen ja perheen tilanteen selvittelyssä, sekä tuen järjestämistä kasvatustehtäviin. (Lastensuojelun käsikirja; Rätty 2015, 4-5, 21.)

Lapsi- ja perhekohtaisesta lastensuojelusta puhutaan silloin, kun lapsi ja perhe ovat lastensuojelun asiakkaina. Tätä työtä tehdään lastensuojelun sosiaalityössä ja sen työmuotoja ovat asiakassuunnitelman laatiminen, avohuollon tukitoimet, lapsen kiireellinen sijoitus, huostaanotto ja sijaishuollon järjestäminen sekä jälkihuolto. (Lastensuojelun käsikirja.) Lastensuojelun päätösvalta on määritelty tarkasti. Lastensuojelun päätöksiä voivat tehdä sosiaalihuollon johtava viranhaltija tai sosiaalityöntekijän ammatillisen kelpoisuuden omaava viranhaltija. Jokaisella lastensuojelun asiakkaana olevalla lapsella kuuluu olla nimettynä hänen asioistaan vastaava sosiaalityöntekijä. Lastensuojelulaissa (417/2010) on määritelty kaikkia lastensuojelupäätöksiä koskeva päätöksentekomenetely. (Räty 2015, 65–66.)

Lastensuojelulain (417/2007) mukaan asiakassuunnitelma tulee laatia aina lastensuojelun asiakkaana olevalle lapselle yhteistyössä lapsen ja huoltajan, vanhemman tai muun lapsen kasvatuksesta vastaavan ja lapsen huoltoon osallistuvan tahon kanssa. Asiakassuunnitelmaan kirjataan asiat, joihin pyritään vaikuttamaan, lapsen ja perheen tuen tarve sekä käytettävät palvelut ja tukitoimet. Asiakassuunnitelma tulee tarkastaa tarvittaessa, vähintään vuoden välein. (Finlex 2017.)

Lastensuojelulain (417/2007) mukaan avohuollon tukitoimia ovat: tuki lapsen ja perheen ongelmatilanteen selvittämiseen, lapsen taloudellinen ja muu tukeminen koulunkäynnissä, ammatin ja asunnon hankinnassa, työhön sijoittumisessa, harrastuksissa, läheisten ihmissuhteiden ylläpitämisessä sekä muiden henkilökohtaisten tarpeiden tyydyttämisessä. Avohuollon tukitoimena voidaan tarjota myös lapsen kuntoutumista tukevia hoito- ja terapiapalveluja, tehostettua perhetyötä ja perhekuntoutusta sekä muita lasta ja perhettä tukevia palveluja ja tukitoimia. (Finlex 2017.)

Jälkihuolto tarkoittaa sijoituksen jälkeen lapselle tarjottavaa tukea. Sijoitettu lapsi tai nuori tarvitsee usein erityistä tukea kotiutumiseen tai itsenäistymiseen. Lapsella, joka on ollut sijoitettuna vähintään puoli vuotta joko huostaan otettuna tai avohuollon sijoituksena on oikeus saada jälkihuoltoa tarpeensa mukaan. Jälkihuolto-oikeus päättyy, kun lapsi täyttää 21 vuotta. Käytännössä jälkihuolto on sekä taloudellista tukea että lapsen tai nuoren henkilökohtaista auttamista ja tukemista kotiutumiseen tai itsenäistymiseen liittyvissä käytännön asioissa. (Lastensuojelun käsikirja; Räty 2015, 603–604.)

Lapsi voidaan ottaa huostaan, jos seuraavat lastensuojelulain (417/2007) mukaiset perusteet täyttyvät:

- 1) puutteet lapsen huolenpidossa tai muut kasvuolosuhteet uhkaavat vakavasti vaarantaa lapsen terveyttä tai kehitystä; tai
- 2) lapsi vaarantaa vakavasti terveyttään tai kehitystään käyttämällä päihkeitä, tekemällä muun kuin vähäisenä pidettävän rikollisen teon tai muulla niihin rinnastettavalla käyttäytymisellään. (Finlex 2017.)

Huostaanoton edellytyksenä ovat kuitenkin lastensuojelulain mukaan (417/2017):

- 1) 7 luvussa tarkoitetut toimet [avohuollon tukitoimet] eivät olisi lapsen edun mukaisen huolenpidon toteuttamiseksi sopivia tai mahdollisia taikka jos ne ovat osoittautuneet riittämättömiksi; ja
- 2) sijaishuollon arvioidaan olevan 4 §:n mukaisesti lapsen edun mukaista. (Finlex 2017.)

Kiireellinen sijoitus tarkoittaa lapsen välitöntä sijoittamista. Kiireellinen sijoitus voidaan lastensuojelulain (1302/30.12.2014) mukaan tehdä, jos lapsi on **välittömässä** vaarassa ja edellä mainitut huostaanoton ehdot täyttyvät. Kiireellinen sijoitus voi kestää korkeintaan 30 päivää, mutta sitä voidaan tilanteen niin vaatiessa tietyillä ehdoilla jatkaa uudella päätöksellä toiset 30 päivää. Kiireellinen sijoitus voi jatkua myös silloin, jos lapsen huostaanottoasia on vireillä hallinto-oikeudessa. (Finlex 2017.)

Lapsi voidaan myös sijoittaa avohuollon tukitoimena. Sijoitus avohuollon tukitoimena eroaa muista sijoitusmuodoista niin, että lapsi ja vanhemmat ovat vapaaehtoisesti suostuneet sijoitukseen, eikä lapseen voida kohdistaa lastensuojelulain luvun 11 mukaisia rajoitustoimenpiteitä. (Lastensuojelun käsikirja 2017.)

3.2 Sijaishuolto

Sijaishuolto tarkoittaa lapsen hoidon järjestämistä kodin ulkopuolelle perhe- tai laitoshoitona. Sijaishuoltoa voidaan toteuttaa avohuollon tukitoimena, kiireellisenä sijoituksena tai huostaanottona. Lapsi voidaan sijoittaa kodin ulkopuolelle myös hallinto-oikeuden väliaikaisella määräyksellä tai jälkihuoltona. (Saastamoinen 2010, 4.) Stakesin

tilastojen mukaan vuonna 2015 kodin ulkopuolelle sijoitettuna oli 1,4 % lapsista, määrittäen 17 664. Edellisestä vuodesta sijoitukset olivat vähentyneet 2 %. (Julkari 2017.)

Kodin ulkopuolelle sijoittamiseen voi olla paljon erilaisia syitä. Oma työhistoriaani ajatellen, ei ole olemassa tyypillistä lastensuojeluperhettä; syyt ovat usein moninaisia ja saattavat usein olla monen eri tekijän summa. Aiemmin lastensuojelussa korostuivat selvästi alemmat sosiaaliryhmät, huono-osaisuus, päihde- ja mielenterveysongelmat. Nämä ovat toki edelleenkin mukana, mutta lastensuojelulapset ovat yhä useammin ”päihhteilevien seinäänpotkijoiden” sijaan arkoja ja sisäänpäin kääntyneitä, yhä enemmän psyykkisesti oireilevia ja he tulevat useammin kaikista yhteiskuntaluokista. Jollain tapaa sijoitetuissa lapsissa näkyy yhä enemmän rajattomuus, vanhempien ajanpuute ja välinpitämättömyys ja toisaalta rajattomuus sitä kautta, että vanhempina ei pystytä tuottamaan lapselle pettymystä.

Perhehoito tarkoittaa sijoitusta sijaiskotiin tai ammatilliseen perhekotiin. Sijaiskodissa lapsi asuu yhteisessä kodissa perhehoitajan kanssa. Sijaiskodin tarkoituksena on antaa lapselle mahdollisimman perheen- ja kodinomainen hoito. Ammatilliset perhekodit sijoittuvat sijaiskotien ja laitosten välimaastoon, ja niiden muodot vaihtelevat. Osassa ammatillisia perhekoteja hoitoa toteutetaan kahden perhekotivanhemman voimin, ja osassa työskentelee myös ulkopuolisia työntekijöitä. Ammatillisella perhekodilla voi olla myös laitoslupa. Muissa kuin laitosluvan omaavissa perhekodeissa ei voida toteuttaa lastensuojelulain (417/2007) mukaisia rajoitustoimenpiteitä lukuun ottamatta yhteydenpidon rajoitusta vanhemman ja lapsen välillä. (Saastamoinen 2010, 8–9.)

Laitoshoitoa toteutetaan lastensuojelulaitoksissa, joita ovat lastenkodit, nuorisokodit ja koulukodit. Myös esimerkiksi vastaanottokoteja ja laitosluvan saaneita ammatillisia perhekoteja voidaan pitää lastensuojelulaitoksina. Lastensuojelulaitoksia ylläpitävät valtiot, kunnat ja yksityiset toimijat. Yksityiset toimijat tarvitsevat toimintaansa luvan aluehallintovirastolta. (Saastamoinen 2010, 89–90.)

Erilaisilla sijaishuoltopaikoilla pyritään vastaamaan lasten ja nuorten erilaisiin tarpeisiin. Lapselle ja nuorelle pyritään löytämään hänen tarpeisiinsa vastaava sijaishuoltopaikka. Karkeasti jakaen pienet lapset sijoittuvat useammin perheisiin ja enemmän tukea tarvitsevat nuoret laitoksiin. Monet laitokset ovat erikoistuneet tiettyntyyppisten haasteiden tukemiseen, esimerkiksi psyykkisiin oireisiin tai päihhteisiin.

Lastensuojelulaissa (417/2007) säädetään lastensuojelulaitosten kasvuoloista ja toimitiloista. Lastensuojelulaitoksen yhdessä asuinyksikössä saadaan hoitaa seitsemää lasta. Lisäksi laki määrittelee tarkasti esimerkiksi henkilökunnan määrän ja soveltuvan koulutuksen. (Saastamoinen 2010, 94.)

Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta (361/1983) määrittelee myös lapsen hoitoa, kasvatusta ja kasvuolojen järjestämistä sijaishuollossa:

Lapsen huollon tarkoituksena on turvata lapsen tasapainoinen kehitys ja hyvinvointi lapsen yksilöllisten tarpeiden ja toivomusten mukaisesti. Huollon tulee turvata myönteiset ja läheiset ihmissuhteet erityisesti lapsen ja hänen vanhempiensa välillä.

Lapselle tulee turvata hyvä hoito ja kasvatusta sekä lapsen ikään ja kehitystasoon nähden tarpeellinen valvonta ja huolenpito. Lapselle on pyrittävä antamaan turvallinen ja virikkeitä antava kasvuympäristö sekä lapsen taipumuksia ja toivomuksia vastaava koulutus.

Lasta tulee kasvattaa siten, että lapsi saa osakseen ymmärtämystä, turvaa ja hellyyttä. Lasta ei saa alistaa, kurittaa ruumiillisesti eikä kohdella muulla tavoin loukkaavasti. Lapsen itsenäistymistä sekä kasvamista vastuullisuuteen ja aikuisuuteen tulee tukea ja edistää. (Finlex 2017.)

3.3 Jämsän Nuorisokoti

Jämsän Nuorisokoti on yksityinen lastensuojelulaitos, joka tarjoaa sijaishuoltoapaikan seitsemälle yli 10-vuotialle lapselle. Käytännössä lapset ovat kuitenkin olleet pääsääntöisesti yläkouluikäisiä tai vanhempia. Asiakkaat tulevat sijaishuoltoyksiköiden tai kuntien sosiaalivierailijoiden kautta.

Jämsän Nuorisokoti on perustettu vuonna 2008. Nuorisokodissa työskentelee 12–14 työntekijää. Työntekijöillä on monipuolisesti erilaisia soveltuvia koulutuksia (sosiaali-kasvattaja, neljä sosionomia, kaksi psykiatrista sairaanhoitajaa, yksi yhteiskuntatieteiden maisteri, yksi lähihoitaja, kaksi nuoriso- ja vapaa-ajan ohjaajaa). Nuorisokodin omistaja ja toimitusjohtaja on koulutukseltaan psykoterapeutti.

Jämsän Nuorisokoti on suuntautunut tukemaan erityisesti lapsia, joilla on koulunkäynti- vaikeuksia ja/tai psyykkisiä oireita. Nuorisokoti sijaitsee Jämsän keskustassa, tämä rajaa jonkin verran asiakaskuntaa, koska kovin hatka-alttiita nuoria ei kannata näin keskusta- alueelle sijoittaa. Toisaalta keskusta tarjoaa kuitenkin helpon pääsyn harrastuksiin ja mahdollisuuden harjoitella enemmän yhteiskunnassa elämistä.

Nuorisokodin yhteydessä toimii Paunun yläkoulun pienryhmä, jota Nuorisokodilla asu- villa on mahdollisuus käydä, jos koulunkäynti tavallisessa koulussa ei onnistu. Pien- ryhmässä työskentelee erityisopettaja ja koulunkäynnin ohjaaja. Pienryhmä on toiminut Nuorisokodilla vuodesta 2008, ja viime syksynä siitä tuli Jämsän kaupungin alaista va- kituista toimintaa, aiemmin erityisopettaja oli Nuorisokodin työntekijä. Tarvittaessa pienryhmässä toimii apuna Nuorisokodin ohjaaja. Nuorisokodin pienryhmässä käy myös lapsia, jotka asuvat kotona. Nämä lapset tulevat pienryhmään avohuollon tukitoi- mena, ja heille voidaan räätälöidä koulunkäynnin tukemiseksi erilaisia tukitoimia, esi- merkiksi perhetyötä, tukihenkilötyötä tai tukiviikonloppuja Nuorisokodilla. Koulun- käynnistä Jämsän Nuorisokodilla on tehty yhteinen sopimus Nuorisokodin ja Jämsän kaupungin sosiaali- ja sivistystoimen kanssa.

Nuorisokodilla on käytössä ostopalveluna psykiatri, joka saadaan tilanearvioon tai konsultaatioon nopealla aikataululla. Lisäksi paikkakunnalla toimii Nuorisopsykiatrian poliklinikka, jonka kanssa ollaan tiiviissä yhteistyössä. Nuorisokodin omistaja on koulu- tukseltaan psykoterapeutti. Työntekijät voivat tarvittaessa konsultoida häntä päivittäin. Tarvittaessa hän voi myös tavata nuorten vanhempia, sekä nuoria esim. kriisitilanteissa. Pidemmät terapiat hoitaa kuitenkin Nuorisopsykiatrian poliklinikka.

Nuorisokoti tarjoaa myös jälkihuoltoa Nuorisokodista itsenäistyville nuorille tai muual- ta paikkakunnalle muuttaneille jälkihuoltoa tarvitseville nuorille. Lisäksi Nuorisokoti voi tilanteen mukaan tarjota perhetyötä tai tukihenkilötyötä myös Nuorisokodin ulko- puolelle.

Nuorisokodin perustehtävänä on lapsen perustarpeiden tyydyttämisen lisäksi antaa ko- konaisvaltaista huolenpitoa ja hoivaa, sekä kasvattaa lapsesta omaa elämäänsä hallitseva aikuinen. Nuorisokodissa opitaan arkielämän kautta elämässä tarvittavia taitoja. Tavoit- teena on tarjota turvallinen asuinpaikka, jossa lapsi saa hyväksyntää, korvaavia koke- muksia ja läsnä olevien aikuisten huolenpitoa, lämpöä ja läheisyyttä unohtamatta.

Nuorisokodin arvojen keskiössä on lapsen ja perheen arvostus (Kuvio 1.). Nuorisokodin arvoja käydään säännöllisesti läpi työntekijöiden yhteisillä kehityspäivillä.

KUVIO 1. Jämsän Nuorisokodin arvot

Nuorisokoti pyrkii sijoituspaikkana täydentämään vanhemmuutta, ei poistamaan sitä. Perhetyön keinoin Nuorisokoti pyrkii tukemaan koko perhettä ja siten lisäämään vanhempien voimavaroja tukea lapsensa kasvua ja kehitystä. Tavoitteena on vahvistaa vuorovaikutusta lapsen ja hänen perheensä välillä.

Nuorisokodissa jokaisella nuorella on kaksi omaohjaajaa, joiden valintaan hän saa itse vaikuttaa. Nuorisokodin kasvatuksen perustana on kiintymyssuhdeteoria. Jokainen lapsi

pyritään sitouttamaan Nuorisokodin toimintaan ja aikuisiin, niin että hän kokee että hänestä välitetään, häntä kuunnellaan ja hän tulee kuulluksi. Kasvatus perustuu vuorovaikutukseen ja aitoon välittämiseen.

Olen itse määritellyt Nuorisokodin tavoitteeksi sen, että jokainen lapsi kokisi voivansa palata Nuorisokodille aina tervetulleena vieraana, samoin kuin lapset ovat yleensä tervetulleita omaan kotiinsa. Nykyään yrityksille määritellään strategioita, missioita ja visioita. Vaihtoehtona sille, että ilmoittaisimme visionamme olevan esimerkiksi ”tuottaa laadukkaita lastensuojelupalveluita”, on visiona minusta selvästi parempi tavoite lapsen sijoituksen jälkeenkin jatkuvasta suhteesta häntä hoitaneisiin aikuisiin.

4 KIINTYMYSUHDETEORIA JA DDP

4.1 Kiintymyssuhdeteoria ja kiintymyssuhdemallit

Kiintymyssuhteesta puhutaan usein vanhemman ja lapsen välisenä suhteena. Koska lapsella on kuitenkin mahdollista olla hoitajana muukin kuin hänen biologinen vanhempansa, puhun tässä opinnäytetyössä jatkossa hoivaajasta, joka tarkoittaa siis pääasiassa lapsesta huolta pitävää/pitäviä henkilöitä.

Kiintymyssuhdeteoria perustuu brittiläisen psykiatrin ja psykoanalyytikon John Bowlbyn ajatteluun ja tutkimuksiin 1960- ja 1970-luvuilla. Kiintymyssuhteella tarkoitetaan lapsen ja hoivaajan välistä tunnesuhdetta, joka syntyy ensimmäisten elinvuosien aikana. Bowlby havainnoi, että lapsen kehitystä ohjaa vahvasti tarve suuntautua kohti toista ihmistä ja erityisesti vaarallisissa tilanteissa pysyä lähellä hoivaavaa aikuista. Bowlby korosti myös pitkällisten ja toistuvien erokokemusten haitallisuutta lapselle. Lapsen ja hoivaajan välille syntyy pääsääntöisesti aina jonkinlainen kiintymyssuhde. Varhaislapsuuden kokemukset hoivasta, vuorovaikutuksesta ja tunteiden säätelystä synnyttävät lapselle toimintamalleja, jotka voivat tulevaisuudessa ohjata hänen käytöstään. (Sinkkonen & Kalland 2001, 7; Sinkkonen 2004, 1866–67.)

Kiintymyssuhdeteoriaa on myös kritisoitu esimerkiksi yhteiskuntatieteellisestä ja feministisestä näkökulmasta. Kritiikkiä on kohdennettu mm. siihen, että Bowlby korostaa liikaa äitisuhteen merkitystä ja jättää isän ulkopuolelle. Myöhemmissä julkaisuissaan Bowlby käyttää kuitenkin termiä *caregiver* äidin sijaan. Tämä antaa laajemmat mahdollisuudet tulkita kiintymyksen kohdetta. Psykoanalyttinen suuntaus on myös kohdistanut kritiikkiä kiintymyssuhdeteoriaan, koska siinä sivuutetaan seksuaalisuuden, aggression ja fantasioiden merkitys lähestulkoon kokonaan. (Hautamäki 2001, 61–62; Sinkkonen 2004, 1866.)

Kiintymyssuhteiden luokittelu on peräisin yhdysvaltalaisen kehityspsykologian professori Mary D. Ainsworthin tutkimuksista, erityisesti vieras tilanne -menetelmän (Strange Situation) pohjalta tehdyistä havainnoista 1970-luvulla. Ainsworth löysi yhdessä tutkijakollegoidensa kanssa kolme kiintymyssuhdekategoriaa: turvallinen, välttelevä ja ristiriitainen. Myöhemmin näihin on lisätty myös organisoitumaton eli kaoottinen kiinty-

myssuhde. Joissakin jaotteluissa on mukana myös kontrolloiva kiintymyssuhde. (Sinkkonen 2004, 1866–67; Rusanen 2011, 62–63.)

Pahimmassa tapauksessa lapsella ei ole minkäänlaista kiintymyssuhdetta. Silloin puhutaan RAD:sta eli reaktiivisesta kiintymyssuhdehäiriöstä. (Sinkkonen 2004, 1868.) Golding (2014,55) käyttää tästä kiintymyssuhdemallista termiä kiinnittymätön. Kiinnittymätön voidaan jakaa vielä kahteen alaryhmään, jotka ovat erittäin estoton ja erittäin estynyt. (Golding 2014, 55.)

Sinkkonen & Kalland määrittelevät kiintymyssuhdeteoriaa seuraavasti:

Sen [kiintymyssuhdeteorian] avulla voidaan tutkia, missä olosuhteissa ja millä tavoin ihmiset hakevat toistensa läheisyyttä tai toisistaan turvaa, kuinka he reagoivat kuviteltuihin tai todellisiin vaaratilanteisiin ja millaisia oletuksia heillä on itsestään, vuorovaikutussuhteistaan ja toisista ihmisistä. (Sinkkonen & Kalland 2001, 7–8.)

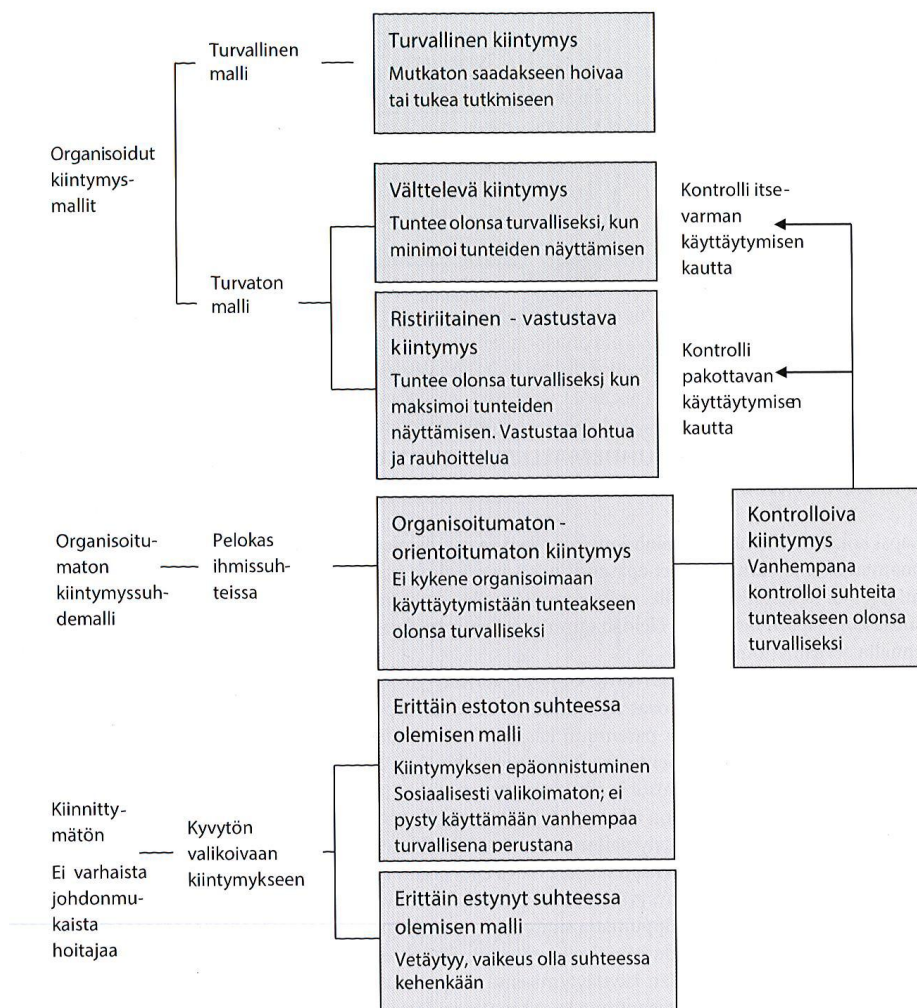
Psykologi Pirjo Tuovilan (2008, 36) mukaan kiintymyssuhdemallit ovat lapsen sisäisiä työmalleja hoivaajan kanssa suhteessa olemiseen. Kiintymysmalli kuvaa lapsen käsitystä hoivaajasta ja hoivan laadusta ja määrittelee erityisesti lapsen käyttäytymistä tilanteissa, joissa lapsi pelästyy (Vrt. Strange situation). Kiintymyssuhdemallit jaetaan siis turvalliseen, turvattomaan ja kaoottiseen kiintymyssuhteeseen. Turvaton kiintymyssuhde jaetaan vielä usein välttelevään ja ristiriitaiseen kiintymyssuhteeseen. Jokaisella mallilla on omat pääpiirteensä. Sijaishuollossa olevat lapset ovat usein pääasiassa ristiriitaisen ja kaoottisen kiintymysmallin lapsia. Näiden lasten varhaiset kokemukset ihmissuhteista ovat usein olleet epäluotettavia ja arvaamattomia. Turvattomasti kiintyneen lapsen kohdalla hoivaaja ei vastaa lapsen hätään johdonmukaisesti. Hoivaaja voi jättää lapsen huomiotta tai vastata arvaamattomasti. Tällöin lapsi etsii uusia keinoja saada hoivaaja vastaamaan hätäänsä. Kiintymyssuhdemalli kertoo siitä, millä keinoilla lapsi saa hoivaajan huomion itselleen. (Tuovila 2008, 36–38; Rusanen 2011, 58, 60, 65.)

Hughesin (2009, 19) mukaan hoivaajan ja lapsen välinen kiintymyssuhde vaikuttaa lapsen emotionaaliseen, kognitiiviseen ja kommunikatiiviseen sekä fysiologiseen ja neurologiseen kehitykseen. Kiintymyssuhteella ja varhaisella vuorovaikutuksella on suuri merkitys lapsen kehitykselle, sillä tunnekokemukset ohjaavat aivojen toiminnallista kehitystä ja sitä kautta ihmisen koko kehitystä. Kokemukset, jotka saadaan ympäristöstä ja erityisesti vuorovaikutuksesta hoivaajan kanssa vaikuttavat aivoissa esimerkiksi tiet-

tyjen synapsiyhteyksien aktivoitumiseen ja toisaalta tiettyjen passivoitumiseen. Tunnekokemukset vaikuttavat lapsen keskushermoston rakenteisiin ja sitä kautta lapsen kokonaisvaltaiseen kehitykseen. (Mäntymaa, Luoma, Puura & Tamminen 2003, 459–460; Sinkkonen 2004, 1871; Glaser 2011, 82.)

Usein kiintymyssuhdemalli siirtyy sukupolvelta toiselle. Vanhemmat kasvattavat lapsiaan, niin kuin heitä on kasvatettu. Tapa olla vuorovaikutuksessa siirtyy usein omaan vanhemmuuteen myös tiedostamatta. Jos ihminen kuitenkin kykenee työstämään omia kokemuksiaan, toimii se suojaavana tekijänä vääristyneen kiintymyssuhdemallin ylisukupolvisuudelle. (Hautamäki 2001, 46, 53; Rusanen 2001,58; Salo 2006, 72–73.)

Golding (2014, 55) on kuvannut kiintymyssuhdemallit ja niiden piirteitä kaaviossaan (kuvio 2.).

KUVIO 2. Kiintymyssuhdemallit

4.1.1 Turvallinen kiintymyssuhde

Turvallista kiintymyssuhdetta voidaan kutsua myös luottavaiseksi kiintymyssuhteeksi.

Vastasyntynyt on täysin riippuvainen muista ihmisistä. Hän muodostaa käsityksensä maailmasta sen perusteella, miten hänen tarpeisiinsa vastataan. Turvallinen kiintymyssuhde syntyy, kun lapsen maailma on ennakoitavissa, ja hänen itkuunsa vastataan. Hän saa ravintoa, hoivaa ja lohdutusta. Vanhemman kyky vastata lapsen tarpeisiin helpottaa lapsen stressiä ja vaikuttaa sitä kautta lapsen tunnesäätelyyn. (Becker-Weidman 2008, 42; Sinkkonen 2008, 90–91; Tuovila 2008, 34–35.)

Rusasen (2011, 19) mukaan viisi ensimmäistä ikävuotta ovat erityisen tärkeitä kiintymysmallin syntymisen kannalta. Jos olosuhteet ovat hyvät, on lapsella erityinen herkkyys muodostaa turvallinen kiintymyssuhde viidenteen ikävuoteen saakka.

Kasvaessaan lapsi alkaa tutkia ympäristöään. Että lapsi kiinnittyisi turvallisesti, hoivajan täytyy olla turvallisena perustana näille tutkimusretkille. Häätäntyessään lapsi hakee turvaa kiintymiskohteestaan ja palaa tämän luokse. Kun lapsi uskaltaa luottaa, että hoivaa ja läheisyyttä on saatavilla, on hänen mahdollistaa alkaa laajentamaan ympäristöään. Lapsella on silloin voimavaroja ja kiinnostusta tutkia, oppia ja kehittyä. (Hautamäki 2001, 22–23; Salo 2006, 62.)

Goldingin (2014, 53) mukaan taaperoikäinen lapsi tarvitsee edelleen tukea tunteidensa säätelyyn vanhemmilta, vaikka osaa jo jonkin verran itsekin säädellä tunnetilojaan. Tärkeää on se, että jos vanhemmat asettaessaan rajoja joutuvat aiheuttamaan lapsessa kielteisiäkin tunteita, he korjaavat sen jälkeen vuorovaikutuksen positiiviseksi. (Golding 2014, 53.) Salo (2006, 65) korostaa myös vanhempien merkitystä lapsen sosiaalistamisessa yhteiskuntaan.

Punamäen (2001, 178) mukaan leikki-ikäisen kehityshaasteita ovat tunteiden hallinnan lisäksi toisten tunteiden tunnistaminen sekä toden ja mielikuvituksen rajan oppiminen. Turvallisesti kiintynyt lapsi pystyy ennakoimaan toisten ihmisten käytöstä ja käyttämään luovemmin mielikuvitustaan. (Punamäki 2001, 178.)

Keskilapsuudessa korostuu ystävyyssuhteiden luominen ja ongelmaratkaisutaitojen kehittyminen. Turvallisesti kiintyneellä lapsella on realistinen käsitys läheisyydestä ja erillisyydestä ja hänen kognitiivis-emotionaalinen kehityksensä on tasapainoista. (Punamäki 2001, 178.)

Nuoruuden kehitystehtäviä ovat tulevaisuuden suunnittelu ja intiimin suhteen luominen. Turvallisesti kiintyneellä nuorella on realistinen käsitys omista mahdollisuuksistaan ja hänen on helppo kokea läheisyyttä toisen ihmisen kanssa. (Punamäki 2001, 178)

Turvallisessa kiintymyssuhteessa on kyse luottamuksesta, lapsi voi luottaa siihen, että hänen viestinsä kuullaan, jolloin hän voi avoimesti ilmaista hätäänsä ja iloansa. Lapsi saa vahvistusta myönteisiin tunteisiin ja hänen kielteiset tunteensa rauhoitetaan. Lapsi saa tunteen siitä, että häntä autetaan tunnetilojen hallitsemisessa. Vanhempi on virittäytynyt samaan tilaan lapsensa kanssa ja vastaa sensitiivisesti lapsen tarpeisiin. Sensitiivinen vanhempi osaa huomata lapsen signaalin, tulkita sen oikein sekä vastata siihen nopeasti ja asianmukaisesti. (Hautamäki 2001, 36; Sinkkonen 2001, 146; Golding 2014, 40.)

Turvallisesti kiintyneellä lapsilla on positiiviset odotukset itsestään ja muista. He pystyvät luottamaan maailmaan, muodostamaan läheisiä ihmissuhteita kavereihinsa ja heillä on parempi itsetunto. He osaavat myös hakea itselleen apua uhkaavissa tilanteissa. (Rusanen 2011, 57; Golding 2014, 38.)

4.1.2 Välttelevä kiintymyssuhde

Välttelevässä kiintymyssuhteessa lapsen tarpeet jäävät vaille vastausta. Hoivaaja on johdonmukaisesti torjuva tai ei reagoi lapsen negatiivisiin tunteisiin ja hätään. Hoivaaja sivuttaa tunteensa ja toimii enemmän tiedon pohjalta. Hoivaaja saattaa olla myös närkästynyt tai kontrolloiva suhteessa lapsen tunteisiin. (Hautamäki 2001, 36; Silven & Kouvo 2010, 76; Golding 2014, 57.)

Välttelevä kiintymyssuhde johtaa siihen, että lapsi oppii selviämään yksin. Lapsen voimakkaat tunnekuohut saavat hoivaajan loitonemaan hänestä. Lapsi välttää tunteiden ilmaisua ja lakkaa vaatimasta itselleen mitään. Lapsen kokemus itsestään on ei-

rakastettava ja arvoton ja hänen käyttäytymisensä on passiivista ja vetäytyvää. (Hautamäki 2001, 37; Sinkkonen 2001, 151; Silven & Kouvo 2010, 76–77; Golding 2014, 57.)

Kasvaessaan näistä lapsista tulee helposti itsenäisiä ja riippumattomia, ja he saattavat olla hyvin saavutusorientoituneita. He pystyvät kyllä muodostamaan ystävyysuhteita, mutta eivät kykene läheisyyteen. He eivät näe itseään niin hyviksi, että joku voisi pitää heistä ja saattavat myös kontrolloida ystävyysuhteitaan, sekä kokea muiden tarvitsevuuden ahdistavana. Ystävyysuhteita leimaavat varovaisuus ja yliherkkyys. He välttävät myös kielteisten tunteiden ilmaisua. Lapsi saattaa näyttäytyä ulkopuolisesta hyvin reippaana, koska hän on oppinut selviämään itsenäisesti. (Punamäki 2001, 182–183; Golding 2014, 57–58.)

Aikuisina välttelevästi kiintyneet saattavat olla hyvin suorituskeskeisiä. He toimivat enemmän järkiperaisesti kuin tunteen pohjalta ja muut ihmiset saattavatkin kokea heidät kylmiksi. Heidän on vaikea luottaa toisiin ihmisiin ja muodostaa läheisiä ihmissuhteita. Vanhempina he kokevat helposti lapsen tarvitsevuuden ahdistavana. (Punamäki 2001, 179; Golding 2014, 58.)

4.1.3 Ristiriitainen kiintymyssuhde

Ristiriitaista kiintymyssuhdetta voidaan kutsua myös vastusteleavaksi tai vastahankaiseksi kiintymyssuhteeksi. Tällainen kiintymyssuhde syntyy kun lapsen hoivaaja on epäjohdonmukainen ja arvaamaton. Lapsi ei voi tietää miten tilanteet etenevät ja vastataanko hänen tarpeisiinsa. Lapsen saama huomio on usein vain reaktio hoivaajan omiin tunteisiin, eikä lapsen tarpeisiin. (Golding 2014, 56.)

Lapsi saattaa reagoida todella voimakkaasti ja olla hyvin ripustautuva ja hakee provokatiivisella käytöksellään tarvitsemaansa huomiota. Toisaalta saadessaan hoivaajan huomion lapsi saattaa vastustella rauhoittelua pelätessään hoivaajan vetäytyvän jälleen. Lapsella on alhainen sietokyky ja reaktiot voivat olla ennalta-arvaamattomia ja ärtyisiä. Lapsen kokemus itsestään on ei-rakastettava ja arvoton ja toisista ihmisistä epäluotettava, ei käytettävissä oleva eikä kiinnostunut. (Punamäki 2001, 179; Silven & Kouvo 2010, 77; Golding 2014, 56.)

Kasvaessaan nämä lapset ovat ystävyysuhteissaan ripustautuvia ja samalla varuillaan. Ihmissuhteissa he vaativat paljon, mutta eivät kykene antamaan vastakaikua. Heidän käyttäytymistään ohjaa tunnetila ja saadakseen toiset ihmiset läsnä oleviksi, heidän käyttäytymisensä vaihtelee aggressiivisesta avuttomaan. He ovat myös hyvin ylivirittyneitä ja siksi häiriintymisherkkiä, joka vaikeuttaa oppimista. (Punamäki 2001, 179; Golding 2014, 56.)

Aikuisina ristiriitaisesti kiintyneet ovat usein kyynisiä ja pettyneitä. Heidän maailmansa saattaa olla hyvin mustavalkoinen, he näkevät ihmiset hyvinä tai pahoina. Hei eivät kykene tunteiden tulkitsemiseen, vaan ilmaisevat ne usein tekoina. Vanhempina he ovat helposti epävarmoja ja epäjohdonmukaisia, eivätkä pysty tulkitsemaan lapsen viestejä. (Punamäki 2001, 178; Golding 2014 56–57.)

4.1.4 Organisoitumaton kiintymyssuhde

Organisoitumatonta kiintymyssuhdetta kutsutaan myös kaoottiseksi tai disorganisoituneeksi kiintymyssuhteeksi. Tällainen kiintymyssuhde syntyy, kun hoivaaja on lapsesta pelottava tai pelokas. Hoivaaja on tällöin lapselle sekä pelon lähde että turva. Lapsen erilaiset strategiat hakea kiintymystä eivät tuota turvallisuutta vanhemmalta. (Silven & Kouvo 2010, 78; Golding 2014, 54, 70.)

Lapsella ei ole keinoja käsitellä tilannetta, jossa hänen pitäisi hakea turvaa vanhemmalta, mutta vanhempi onkin pelottava. Usein organisoitumattoman kiintymyssuhteen taustalla voi olla esimerkiksi vanhemman mielenterveys- tai päihdeongelma ja lapsi saattaa joutua kokemaan myös väkivaltaa. Lapsella on silloin myös traumaattisia kokemuksia, jotka yhdessä häiriintyneen kiintymyssuhdemallin kanssa tekevät lapsen käyttäytymisestä hyvin poikkeavaa. (Sinkkonen 2001, 156, 168; Golding 2014, 70.)

Kasvaessaan lapset ratkaisevat tämän paradoksin usein ottamalla kontrollin itselleen. Lapsen kokemus itsestään on, että hän ei ole hoivan arvoinen ja että hän on voimakas ja paha. Lapsi saattaa olla pelokas, vihainen ja aggressiivinen, ja toisaalta apaattinen ja epätoivoinen. Usein lapsi välttelee läheisyyttä, eikä kykene luomaan pysyviä ihmissuhteita. Vanhempina he eivät pysty kohtaamaan omien lapsiensä tarpeita, vaan olettavat lasten täyttävän heidän tarpeensa. (Golding 2014, 71.)

4.1.5 RAD eli reaktiivinen kiintymyssuhdehäiriö

RAD eli reaktiivinen kiintymyssuhdehäiriö on diagnosoitu psyykkisen kehityksen häiriö, jossa lapsi on jäänyt kokonaan vaille minkäänlaista kiintymyssuhdetta esimerkiksi useiden hylkäämiskokemusten tai vakavan kaltoinkohtelun johdosta. Häiriöllä on kaksi muotoa, estynyt ja estoton. Estottomassa muodossa lapsi on tuntemattomiakin ihmisiä kohtaan valikoimattoman sosiaalinen, kun taas estyneessä lapsi on täysin kontaktien ulottumattomissa. Reaktiivista kiintymyssuhdehäiriötä esiintyy monilla huostaan otetuilla ja sijoitetuilla lapsilla. (Sinkkonen 2001, 171; Sinkkonen 2004, 1867.; Sinkkonen 2004, 81.)

4.1.6 Kiintymyssuhdemallit lastensuojelussa

Lastensuojelun asiakkaana olevat sijoitetut lapset ovat useimmiten ristiriitaisen tai organisoitumattoman kiintymyssuhdemallin lapsia tai heillä voi olla jopa diagnosoituna reaktiivinen kiintymyssuhdehäiriö. Nämä lapset ovat joutuneet elämään turvattomassa ympäristössä, jossa on voinut luottaa vain itseensä. Lapset ovat joutuneet selviytyäkseen kehittämään itselleen strategioita, joista heidän on vaikea luopua. (Sinkkonen 2001, 171; Tuovila 2008, 38–39.)

Lastensuojelulapsilla on myös kiintymyssuhdeongelmien lisäksi usein takana traumaattisia kokemuksia. Traumassa on kyse tilanteesta tai toistuvista tilanteista, joissa ihminen on vaarassa voimatta paeta tai vaikuttaa tilanteeseen. Tilanne ylikuormittaa psyykkiset selviytymiskeinot, joka aiheuttaa avuttomuuden ja voimattomuuden tunteen, jolloin maailma muuttuu hallitsemattomaksi ja arvaamattomaksi. (Sinkkonen 2004, 157.) Traumakokemukset vaikuttavat myös lapsen keskushermoston kehitykseen ja saattavat itsessään kiintymyssuhdehäiriön lisäksi aiheuttaa erilaisia psykosomaattisia oireita. (Oden, Minton & Pain, 2006, 28.)

Hallitakseen maailmaa edes jollain tapaa, nämä lapset ovat kehittäneet itselleen selviytymisstrategioita, joita he toteuttavat kokiessaan itsensä uhatuiksi. Lastensuojelulasten käytös on usein haastavaa ja vaikeaa ymmärtää. Lapset, jotka ovat kokeneet useita hylkäämisiä, kaltoinkohtelua ja laiminlyöntejä, tekevät usein kaikkensa muuttaakseen olosuhteet sellaiseksi, että heidän strategiansa pätee edelleen. ”Mitä vaikeammat ja trau-

maattisemmat kasvuolosuhteet ovat olleet, sitä tiukemmin lapsi pitää kiinni omasta selviytymisstrategiastaan--saattaa kestää vuosikausia ennekuin lapsi uskaltaa kokeilla toista strategiaa.” (Sinkkonen 2004, 156.)

Shell (2008,152) kuvaa näiden lasten käyttäytymistä ”--he käyttäytyvät tavalla, joka täyttää kaiken tilan, provosoivat, eivätkä missään vaiheessa anna periksi”. Tämä käytösmalli on seurausta traumasta, se on puolustuskeino, joka on syntynyt ympäristössä, jossa lasta on kohdeltu loukkaavasti ja satuttavasti. (Shell 2008, 152.)

Lapset, jotka ovat joutuneet kaltoinkohdelluiksi, tuntevat usein syvää häpeää ja pitävät itseänsä arvottomina ja tyhminä. Jos ei-toivottua käytöstä yritetään muuttaa normaalein syy-seuraus-suhtein, johtaa se usein näiden lasten kohdalla häpeän tunteeseen. Nämä lapset vastustavat voimakkaasti myös kiintymystä ja lohdutusta. (Hughes 2008, 25.)

Koska lastensuojelulasten kiintymyssuhde on häiriintynyt, he ovat usein puolustuskanalla ja heidän on vaikea luottaa aikuisiin, sekä muodostaa merkityksellisiä tunnesiteitä. (Becker-Weidman & Shell 2008, 32–33.)

4.2 DDP eli vuorovaikutteinen kehityspsykoterapia

DDP-terapia on traumaattisista kiintymyssuhdehäiriöistä kärsivien lasten hoitoon kehitetty vuorovaikutteinen kehityspsykoterapia (*Dyadic Developmental Psychotherapy, DDP*). DDP-terapian on luonut Dan Hughes, ja hänen kanssaan tätä terapiaa on kehittänyt Arthur-Becker Weidmann. DDP pohjautuu kiintymyssuhdeteoriaan ja perustuu kahden ihmisen väliseen suhteeseen ja tunnevuorovaikutukseen. DDP-terapia eroaa muista yksilöpsykoterapiamuodoista, koska siinä tärkeiksi nostetaan lapsen arjen kiintymyssuhteet. (Becker-Weidman & Shell 2008, 31; Becker-Weidman 2013, 8.)

DDP-terapialla voidaan hoitaa traumaperäisiä kiintymyssuhdehäiriöitä, joita monella sijoitetulla lapsella on. Kiintymyssuhdetraumat ovat syntyneet vuorovaikutuksessa, joten ne voivat myös korjaantua vuorovaikutuksessa. DDP:n mukaan vaikeaa kiintymyssuhdetraumaa voi hoitaa vain uudella tunte- ja vuorovaikutussuhteessa. (Becker-Weidman & Shell 2009, 32; Becker-Weidman 2013, 15.)

Keskeinen käsite DDP-terapiassa kasvatuksessa on PLACE-asenne. PLACE:lla viitataan parantavaan ympäristöön ja hoitajan asenteeseen. PLACE:n keskeiset käsitteet ovat leikkisyys, rakkaus, hyväksyntä, uteliaisuus ja empatia (Playfulness, Love, Acceptance, Curiosity ja Emphaty). Näiden elementtien kautta arjessa toimiva aikuinen voi rakentaa terapeutin, korjaavan kiintymyssuhteen lapseen. Hoivaaja virittyytyy lapsen hyväksynnän ja uteliaisuuden sekä empaattisuuden ja leikkisän asenteen kautta. PLACE- asenne on aktiivista vuorovaikutusta, jossa reagoidaan ja pohditaan lapsen tunnekokemusta. PLACE- käsitettä käytetään jonkun verran rinnakkain PACE- käsitteen (Playfulness, Acceptance, Curiosity ja Emphaty) kanssa. Useimmiten PACE- käsitteellä viitataan terapeutin asenteeseen. PACE:lla viitataan myös tahtiin, terapeutin rytmiin, kun taas PLACE:lla viitataan paikkaan, jossa käytännössä hoidetaan lasta. (Engl. pace=tahti, place=paikka) (Becker-Weidman 2013, 15, 33; Golding 2014, 244.)

Playfulness eli leikkisyys tarkoittaa yhdessä koettua iloa. Leikkisyys vuorovaikutuksessa vähentää osapuolien tarvetta olla puolustuskannalla. Leikkisyys suhteessa lapseen tarkoittaa myös sitä, että aikuinen osaa heittäytyä ja käyttäytyä lapsenomaisesti (ei lapsellisesti). Leikkisyyteen voi kuulua lempeä kiusoittelu, jos lapsi sen kestää, mutta se ei saa ikinä olla julmaa tai loukkaavaa. Leikkisyys on myös huumoria. Huumori auttaa katsomaan asioita ja tilanteita toisesta näkökulmasta. Yhteinen nauru on vastalääke häpeälle ja pelolle ja tuo hyväksynnän tunteen. Leikkisyyttä on myös se, että aikuinen pystyy tunnustamaan omat virheensä ja jopa nauramaan niille. (Mroz & Rubin 2008, 110; Hughes 2011, 92.)

Kirjallisuudessa ei ole tarkemmin määritelty käsitettä **Love** PLACE-asenteessa suhteessa sijaishuoltoon. Mroz & Rubin (2008, 109) kuitenkin toteavat seuraavaa: ”Me uskomme, että rakkaus merkitsee syvää ja lämmintä hellyyden kiintymyksen ja pysyvän uskollisuuden tunnetta, joka on vanhemman ominta aluetta.” Itse ajattelen kuitenkin, että Love eli rakkaus tarkoittaa mielestäni sijaishuollossa oikeaa välittämistä. Lapselle pitää tulla tunne siitä, että hänestä välitetään aidosti ja oikeasti, voidakseen alkaa muodostaa korjaavia kiintymyssuhteita. Kiintymyssuhdetta ei ole olemassa ilman molemminpuolista välittämistä.

Acceptance eli hyväksyntä tarkoittaa lapsen käytöksen syiden ymmärtämistä. Hyväksyntään liittyy se, että lapsi kokee voivansa olla sellainen kuin on ja että häntä rakastetaan juuri sellaisena. Lapsella tulee olla kokemus, että vaikka hänen käytöstään ei hy-

väksyttäisi, niin hänen persoonansa ei arvostella. Kun lapsi kokee tullessa hyväksytyksi ja ymmärretyksi, on hänen helpompi myös kohdata käyttäytymisensä seuraukset. Hyväksyntä tarkoittaa myös lapsen kielteisten tunteiden hyväksyntää. (Mroz & Rubin 2008, 111; Hughes 2011, 97–99; Golding 2014, 245.)

Curiosity eli uteliaisuus tarkoittaa uteliasta asennetta suhteessa lapsen käyttäytymiseen eli hyväksyvää asennetta ja kiinnostusta siitä, miksi lapsi on käyttäytynyt jollain tavalla. Uteliaisuus lapsen tunteita ja käyttäytymistä kohtaan auttaa lasta tunnistamaan ajatuksiinsa, tunteitaan ja pyrkimyksiään. Se tarkoittaa rehellisesti aitoa ja hyväksyvää kiinnostusta lapsen asioihin. Uteliaisuus auttaa lasta säästymään häpeän tunteilta silloinkin, kun hänen käytöksensä on ollut ei-hyväksyttävää. (Mroz & Rubin 2008, 112; Hughes 2011, 111–112; Golding 2014, 245.)

Empathy eli empatia on kykyä myötäelää toisen ihmisen tunteiden tasolla. Se tarkoittaa välittävää ja ymmärtävää läsnäoloa myös hankalissa tilanteissa. Lapsen on helpompi käsitellä tunnetilaansa, kun hän kokee jakavansa sen toisen ihmisen kanssa. Lapsi kaipaa ymmärrystä, lohdutusta ja hyväksyntää. (Mroz & Rubin 2008, 112; Hughes 2011, 113–115; Golding 2014, 245.)

Kun lapseen käytetään empaattisesti hyväksyvää, kiinnostunutta ja uteliasta asennetta, mahdollistaa se hänen häpeäreaktionsa laantumisen (Becker-Weidman 2014, 9-10). DDP:ssä puhutaan myös ystävällisistä attribuutioista, joka tarkoittaa sitä, että jos työntekijä on epävarma lapsen käyttäytymisestä, tulkitsee hän lapsen motivaatiot ja käytöksensä aina hyväntahtoisesti ja uteliaan kiinnostuneesti. (Becker-Weidmann 2014, 24.)

DDP-terapialle ominaista on se, että lapsen käytöksen ajatellaan aina olevan sopeutumista johonkin. Kun lapsi käyttäytyy jollain tapaa huomiota herättävästi, on aiheellista pohtia syitä käytöksen takana. Usein käytöksen takana on esimerkiksi kiintymyssuhdehäiriöstä johtuva reaktio, lapsi reagoi tilanteeseen vanhojen tapahtumien ja toimintamallien pohjalta, jolloin reaktio saattaa vaikuttaa täysin sopimattomalta käytökseltä tilanteeseen. DDP-terapialla pyritään yhteyden rakentamiseen, ei niinkään tottelemiseen ja sääntöjen noudattamiseen seurausten uhalla. Kun yhteys lapseen syntyy, haluaa hän omaehtoisesti noudattaa sovittuja asioita. (Hughes 2008, 27; Becker-Weidmann 2014, 21, 30.) Itse olen kokenut työssäni usein lapsen kanssa olleen erityinen käännekohta,

kun hän alkaa tuntea huonoa omaatuntoa ei-hyväksyttävästä käytöksestään nimenomaan jotain tiettyä ihmistä kohtaan.

DDP:n ensisijainen tavoite on siis traumaperäisestä kiintymyssuhdehäiriöstä kärsivän lapsen parantaminen. Parantuakseen lapsen tulee eheytyä ja eheytyminen vaatii muistojen, tunteiden ja kokemusten tutkimista. Voidakseen tutkia näitä lapsi tarvitsee turvallisen perustan, joka taasen vaatii yhteyden rakentamista toiseen ihmiseen ja sen yhteyden ylläpitämistä. Näin ollen näiden lasten kanssa kaiken työskentelyn täytyy alkaa suhteen rakentamisesta. (Becker-Weidmann 2009, 67.)

4.3 DDP-elementtien toteuttaminen Jämsän Nuorisokodissa

Jämsän Nuorisokodin nuoret eivät käy DDP-terapiassa, mutta Nuorisokodin kasvatukselliseen viitekehykseen on otettu elementtejä DDP-terapiasta, erityisesti arjen kiintymyssuhteiden näkökulmasta sekä suhtautumisesta lapseen ja hänen käyttökseen.

Nuorisokodissa asuvat nuoret ovat usein kiintymyssuhdehäiriöisiä. Lisäksi he ovat oman historiansa vuoksi usein hyvin virittyneitä huomaamaan aikuisten ja työyhteisön mielialoja. Nuoret tuovat usein myös oman kiintymyssuhdehistoriansa ja oireilunsa työyhteisön keskelle ja yrittävät usein agitoida työntekijöitä puolelleen tai toisia vastaan. (Vrt. Clark, Buckwalter, Robinson, Blackwell & McGill 2008, 180.) Monien nuorten mustavalkoinen ajattelu saa heidät jakamaan työntekijät hyviin ja pahoihin, toisin sanoen ”splittaamaan”. Voidakseen työskennellä terapeuttisesti näiden nuorten kanssa, täytyy työyhteisön tehdä paljon töitä yhteisen käsityksen ja viitekehyksen saavuttamiseksi. Työyhteisön tulee myös toimia aktiivisesti ristiriitatilanteita ratkaisten ja kunnioittaen toisen mielipiteitä. Tällaisten nuorten kanssa työskentely vaati paljon luottamusta työ-kavereihin, sekä kokemusten jakamista. (Vrt. Hughes 2006, 109.)

Itse olin juurikin koulutuksessa, jossa PACE- mallista puhuttiin suhteessa työyhteisön vuorovaikutukseen. PACE- ja PLACE- asenne liittyykin paljon ylipäättänsä ihmisten väliseen vuorovaikutukseen. Luulen, että jos työyhteisö pystyy sisäisesti toteuttamaan hyvää vuorovaikutusta PACE- asenteen hengessä, välittyy se lapsille turvallisena hyvänä ilmapiirinä. (Lehtinen & Seppälä 2017.)

Sijoitetuilla lapsilla voi olla takanaan raskaita kokemuksia; pahoinpitelyä, seksuaalista hyväksikäyttöä ja laiminlyöntiä. Myös sijoitus itsessään voi olla kiintymyssuhteen menetys lapselle. Traumatisoituminen jättää elinikäisen riskin esimerkiksi mielenterveyden ongelmille. Jos lapsella ei ole ollut turvallista kiintymyssuhdetta omiin vanhempiinsa, toipumisen kannalta on tärkeää, että sellaista rakennetaan lähiaikuisiin, eli nuorisokodin ollessa kyseessä, nuorisokodin ohjaajiin. Lohduttavaa onkin tieto siitä, että turvaton kiintymyssuhde ei välttämättä tarkoita sitä, ettei lapsi pystyisi myöhemmin kiintymään turvallisesti. (Sinkkonen & Kalland, 2001, 9; Kalland & Sinkkonen 2008, 439–442; Becker-Weidman 2013, 10; Golding 2014, 19.)

Sinkkonen & Kalland (2001, 11) toteavat:

”Jos lapsi kokee, että häntä hoitavat aikuiset yrittävät ymmärtää hänen todellisuuttaan ja antavat hänelle tilaa ilmaista kaikenlaisia tunteita, hän tuntee olonsa turvalliseksi. Se turvallisuudentunteen varassa lapsi uskaltautuu muodostamaan läheisiä ihmissuhteita myös aikuisena.”

Monesti lohdulliseksi työskennellessä näiden traumatisoituneiden lasten kanssa on muodostunut myös ajatus, että yksikin hyvä kiintymyssuhde voi auttaa lasta selviämään elämässään. Myös olosuhteiden muutos voi muuttaa lapsen kiintymyssuhdekäyttäytymistä, turvalliset olosuhteet voivat saada kiintymyssuhdehäiriöisen lapsen oppimaan, että ihmisiin voi luottaa. Lohduttavin ajatus on ehkä kuitenkin se, että **jokaisella** kohtaamisella voi olla merkitystä. Odotukset ja kokemukset vuorovaikutuksesta muovautuvat jatkuvasti koko ihmisen elämän ajan. Becker-Weidmann (2014, 16) toteaaakin ”Hoidon lopputulosta ei niinkään ennusta se, miten ”häiriintynyt” lapsi on, vaan se, millaisia hänen hoitajansa ovat.” Näin ollen sijaishuollossa on mahdollista saada aikaan lapsen eheytymistä. (Hautamäki 2001, 52, 59; Sinkkonen & Kalland 2001, 9; Silven & Kouvo 2010, 67; Sinkkonen 2011, 1871.)

Työskennellessä kiintymyssuhdehäiriöisten lasten kanssa on olennaista, että työntekijä itse on sinut oman kiintymyssuhdehistoriansa kanssa. Selvittämätön kiintymyssuhdehistoria voi pahimmillaan aiheuttaa vuorovaikutuksessa vääränlaisia reaktioita. Lapsen hankala käytös voi laukaista asioita työntekijän omasta kiintymyssuhdehistoriasta. (Becker-Weidmann 2011, 26–27; Hughes 2011, 73; Becker-Weidmann 2014, 28.) Työntekijä tarvitsee myös ymmärrystä kiintymyssuhdehäiriöisen lapsen oireilusta, sekä

ymmärrystä siitä miten traumat syntyvät sekä taitoja kohdata ja hallita lasten hankalaa käyttäytymistä. (Golding 2014, 19.)

Omaohjaaja ja muut lastensuojelulaitoksen ohjaajat voivat siis parhaimmillaan tarjota lapselle korjaavia kiintymyssuhteita. Jämsän Nuorisokodilla omaohjaaja vastaa pääasiassa lapsen arjen asioista, sekä yhteydenpidosta vanhempiin. Tärkein omaohjaajan tehtävä on kuitenkin suhteen luominen lapseen. Suhteen luominen on aina ensisijaisesti aikuisen vastuulla. Omaohjaajan tulee "tarjoutua" lapselle ja pyrkiä luomaan hyväksyvä hoidollinen ilmapiiri, jossa lapsen on mahdollista alkaa luomaan turvallista ja luottamuksellista suhdetta. Koska useimmilla lapsilla on jonkinasteinen kiintymyssuhdehäiriö, vaatii suhteen luominen ohjaajalta ymmärrystä siihen, miksi suhde ei välttämättä toimikaan samoin kuin turvallisesti kiintyneen lapsen kanssa. (Jämsän Nuorisokodin käsikirja.)

Karppisen (1999, 14) mukaan omahoitaja (-ohjaaja) menetelmä on yksilöllinen hoito- ja kasvatustapa, joka tähtää lapsen suunnitelmalliseen ja pitkäjänteiseen hoitamiseen ja kasvattamiseen sekä hänen henkilökohtaisiin tarpeisiin vastaamiseen. Kontaktin saaminen lapseen on keskeinen edellytys koko hoidon onnistumiselle ja tulosten saamiselle. Omaohjaajuus vaatii kuitenkin paljon aikuiselta, koska hänen pitää rauhallisesti sietää lapsen kielteiset tunneilmaisut ja lapsen paha olo. Karppinen (1999, 16) määrittelee omaohjaajasuhteen lapsen tarpeista lähteväksi terapeutiksi hoitosuhteeksi, jossa lapsi voi hoitavan aikuisen kanssa päästä sellaiseen vuorovaikutukseen, joka tarjoaa hänelle korjaavan kokemuksen ja rakentaa uudelleen hänen perusluottamustaan ympäristöä kohtaan. (Karppinen 1999, 14–16.)

Lapsen haastava käytös saa Jämsän Nuorisokodissa työntekijöissä aikaan erilaisia reaktioita. Usein olemme olleet tilanteessa, jossa osa ohjaajista haluaa rajoittaa nuorta, ja osa tarjota ymmärrystä. Näissä tilanteissa tulee kuitenkin muistaa, että kiintymyssuhdehäiriöisen lapsen syy-seuraus-suhde ei toimi kuten turvallisesti kiintyneen lapsen. Nuorisokodin arjessa on paljon esimerkkejä tällaisista tilanteista. Vuosien varrella olemme siirtyneet selvästi yhä enemmän kohti kiintymyssuhdekeskeistä kasvatusta. Nykyään pohdittaessa jonkun nuoren haastavaa käytöstä, joku työyhteisöstä tuo esiin näkökulmia siitä, mistä nuoren menneisyydessä tapahtuneista asioista poikkeava käytös voi johtua. Tällä hetkellä pohdimme kovasti, romuttaisimmeko Nuorisokodilla kehitetyt taito- ja valmiusportaat, joissa lapsi ansaitsee enemmän etuja sillä perusteella miten hän toimii.

Portaissa on vaatimuksia lapsen käytökselle ja se perustuu syy- ja seuraussuhteille, joka ei välttämättä toimi näiden nuorten kanssa.

Portaista huonoksi esimerkiksi voi mainita esimerkiksi tilanteen, jossa Nuorisokotiin tulee vetäytynyt, vähän sosiaalisia suhteita omaava lapsi. Portaissa ansaittavia etuuksia ovat mm. kaverilomat. Jos nuori, jolla on vähän sosiaalisia suhteita, haluaakin pitää ylimääräisen kaveriloman, kiellämmekö sen vain sääntöjen perusteella, vaikka nuoren kehitystä ajatellen se olisi erittäin hyvä asia? Portaissa on myös määritelty asiallista käytöstä. Jos ajattelemme, että nuoren epäasiallinen käytös on seurausta hänelle tapahtuneista asioista, ja kenties hyvä kohta päästä keskustelemaan näistä asioista, annammeko sen vaikuttaa nuoren saamiin etuuksiin? Huomaamme työyhteisössä nykyään yhä enemmän näitä tilanteita, joissa portaiden malli ei toimi. Seuraavien kehityspäivien aiheena onkin portaiden kohtalon pohtiminen.

Kiintymyseskeinen kasvatus vaatii työntekijöiltä myös kokemusta ja luottamusta omiin päätöksiin. Kun työyhteisö kehittyy, voi työntekijöille antaa enemmän valtaa ratkaista arjen tilanteita omilla päätöksillään. Silloin ei tarvita enää tiukkoja raameja ja toimintatapoja. Tällainen toiminta vaatii kuitenkin luottamusta työkavereiden ammatillisuuteen ja avointa keskustelua.

Itse pidän kiintymyssuhdeteorian ja DDP:n viitekehyksestä, koska ne antavat luvan aitojen kiintymyssuhteiden muodostamiseen. Oman työhistoriana aikana olen tullut vakuutuneeksi siitä, että tällaista työtä ei voi tehdä ilman aitoa välittämistä. Suhteet asiakkaisiin ovat aina aitoja ihmissuhteita aitoine tunteineen ja vuorovaikutuksineen. Toki ammatillinen suhde asiakkaaseen eroaa muista ihmissuhteista niin, että se ei ole samalla tavoin vastavuoroista. Asiakas ei voi, eikä hänen tarvitse kantaa työntekijän murheita. Kuitenkin voidakseen luoda suhteen, tarvitsee työntekijän myös antaa jotakin itsestään. Tämän työn paradoksi on kuitenkin se, että meidän täytyy tehdä itsestämme nuorelle tärkeitä, mutta silti pitää sellainen raja, että emme voi aina olla heidän käytettävissään. Toisaalta aito välittäminen tekee työstä myös raskasta, nuorten menetykset, murheet ja epäonnistumiset aiheuttavat aitoa surua. Olen kuitenkin myös sanonut, että siinä vaiheessa, kun näiden lasten murheet lakkaavat itkettämästä, on aika vaihtaa työpaikkaa. Kyynisyys ja tunteettomuus eivät sovi tähän työhön. Olen todennut myös, että tämän työn paras puoli on se, että sitä tehdään ihmisten kanssa ja huonoin puoli se, että sitä

tehdään ihmisten kanssa. DDP:ssä pidän myös siitä, että se on ainut minulle tuttu teoria, jossa puhutaan leikkisyydestä ja huumorista, jota olen käyttänyt työssäni aina.

Koko nuorisokodin henkilökunta on käynyt työyhteisönä kuuden päivän kiintymyssuhdekoulutuksen, joka vei paljon työyhteisöä eteenpäin. Jo pelkästään yhdessä vietetty aika ja vuoropuhelu jota käytiin, lisäsi suuresti työyhteisön me-henkeä ja yhteistä näkemystä.

5 HAASTATTELUN ANALYYSI TEEMOITTAIN

Pääsääntöisesti nuoret olivat tyytyväisiä sijoitusaikaan ja muistelivat sitä hyvällä. Kuudesta nuoresta neljä oli hyvinkin tyytyväisiä, yksi kohtalaisen neutraali, mutta yhdelle nuorelle sijoitusaika muistui mieleen todella negatiivisena. Toisaalta tälläkin nuorella oli hyviä muistoja joistakin ohjaajista ja huonot muistot tuntuivat jotenkin kulminoituvan siihen, että hän oli kokenut sijoituksensa jälkeen jääneensä ilman tukea ja yhteyttä. Toisaalta nuoret jotka valitsin olivat minulle tuttuja, ja halukkaita haastatteluun, joten heillä täytyi olla valmiiksi jo jonkinlainen positiivinen side Nuorisokotiin.

Alkaessani kysellä muistoja nuorilta, minulla oli oletus, että he muistaisivat esimerkiksi keskusteluja, joita on käyty, mutta niin ei ollut. Oletin nuorten esimerkiksi huonoissa muistoissa kertovan jonkun yksittäisen keskustelun. Nuoret muistivat kuitenkin enemmän tapahtumia ja tunnelmia, sekä vaikutelmia ihmisistä.

Kun puhutaan kiintymyssuhteen muodostamisesta, on selvää että se tarvitsee aikaa ja yhdessäoloa. Sen lisäksi olennaista on vuorovaikutus. Tarkastelen vuorovaikutusta DDP:n PLACE-asenteen kautta, koska siinä on määritelty kiintymyssuhteen luomista auttavan vuorovaikutuksen elementtejä.

5.1 Hyviä muistoja Nuorisokodilta

Mielenkiintoista oli, että jokainen kuudesta nuoresta vastasi hyvään muistoon ensimmäisenä Nuorisokodin reissut. Vastaukset tulivat kaikilta helposti ja nopeasti, joten ne olivat todennäköisesti hyvin mieleen jääneitä muistoja. Nuorisokodilta tehdään pääsääntöisesti yksi kotimaan ja yksi ulkomaan reissu vuodessa. Matkoja oli näiden nuorten kanssa tehty mm. Lappiin, Turkkiin ja Kanarialle. Jäin miettimään mikä näissä reissuissa oli merkityksellistä, ja miksi ne olivat jääneet mieleen. Esitin asiasta tarkentavia kysymyksiä ja pohdin olivatko ohjaajat erilaisia reissuissa kuin normaalisti. Muistan kuitenkin haastattelun ulkopuolelta erään nuoren mielipiteen reissuista. Hän totesi, että tärkeintä ei ole se, että pääsee johonkin hienoon reissuun ulkomaille. Tärkeää on sen sijaan se, että tuntuu hetken siltä, että tällaisia asioita tavalliset perheetkin tekevät yhdessä. Kun haastateltavilta nuorilta kysyi tarkemmin, mikä reissussa oli mukavaa, niin

he nostivat sieltä esiin yhdessäolon ja sen, että se oli erilaista kuin arki. Toisaalta myös ohjaajat tulivat reissuissa läheisimmiksi ja näyttäytyivät erilaisina.

Se oli vielä sellasta enemmän yhteisöllisempää, koska oltiin niinku vaikka Kuusamossa siellä mökillä muitten nuorten ja ohjaajien kanssa ja sitten sieltä ei porukka samanlailla lähteny kouluun tai kaverilomille, et se oli vielä enemmän semmosta tiiviimpää. [Nuori 4]

Mulle tuli vähän niinku semmonen, että kun ohjaajatkin, kun pääs sieltä pois niin tuntu, että te ette niinku olis töissä. Tai tuntu että me oltais niinku semmosella jollain kaveriporukalla niinku--olihan se paljon erilaisempaa kun se että ollaan kaikki siellä seinien sisällä ja tuntuu että kaikki on niinku niin virallista--tuntuu et pääs niihin nuoriinkin tutustumaan sitten--niin mut just se, et pääs tekemään porukalla jotain. [Nuori 1]

Toisaalta reissuissa oli varmasti kysymys myös uusista kokemuksista, joita ei aikaisemmassa elämässä ole ollut mahdollista tehdä.

Ne reissuthan oli ihan senkin takia [hyviä muistoja], ku en määkään missään ulkomailla ollu päässy käymään eli ne oli sit kivoja. [Nuori 5]

Pohdiskelin reissujen merkitystä myös kiintymyssuhteen kehittymisen kannalta, kehittyäkseen suhde vaatii yhteisiä kokemuksia ja mukavaa, rentoa yhdessäoloa ja nämä toteutuvat matkoilla.

Varmaan se ku oltiin kaikki kumminki--ni keskenään siellä tai sillein että tehtiin jotain, vaikka se oli pelkkää vaikka lautapeliä pelaamista, mut se et oltiin kaikki yhdessä, se oli niinku kivaa. [Nuori 2]

Mielenkiintoiseksi sen, että nuorten hyvissä muistoissa korostuvat reissut, tekee myös se, että useimmiten nuoret ovat olleet todella vastahakoisia lähtemään, mutta jälkikäteen todella tyytyväisiä. Hyvästä kokemuksesta reissusta voi olla kyse myös siitä, että on jollain tapaa ylittänyt itsensä ja voittanut pelkonsa.

Mää huomasin monessa asiassa että et meität piti raahata sinne tyyliin väkipakolla, mutta sitten kun me sinne päästiin, niin sitten kaikkien mieli muuttui, että hei tää onkin kivaa. [Nuori 5]

Toiseksi tärkeäksi asiaksi muistoissa nousi ylipäättänsä yhdessä olo ja yhteinen tekeminen ja toisten ihmisten olemassaolo. Nuoret mainitsevat monta kertaa myös yhteisöllisyyden ja asioiden yhdessä tekemisen. On selvää, että suhteen ja erityisesti kiintymys-

suhteen perusedellytys on yhdessä vietetty mukava aika. Toisaalta kyse oli myös korvaavista kokemuksista, sellaisista asioista, joita kotona ei ollut tarjolla.

Siis musta oli vaan kauheen kiva semmonen yhteisöllisyys mitä täällä oli että sitten--ja kyllä mä nyt tykkäsin siitä että--mulle oli ihan uutta silloin kun mä muutin kotoo tänne, että sitten olikin aamupalatarvikkeet tuolla pöyässä ja joku oli juttelemassa siinä ennen kouluun lähtöä tai silleen ett, sellaset oli niinku, se yhteisöllisyys nyt tulee, ei mulla mitään yksittäistä siitä. [Nuori 4]

Nyt mä ainakin aattelen niin, siis se yhdessä olo ja se, että on kumminkin ollu ihmisiä koko ajan ympärillä jotka välittää--ja niinku yhteinen tekeminen. [Nuori 2]

Useampi nuori mainitsi myös, kuinka vaikea oli sijoituksen jälkeen sopeutua siihen, että ympärillä ei ollutkaan koko ajan ihmisiä. Nämä nuorethan ovat erilaisessa asemassa kotona asuviin nuoriin, koska he eivät koskaan ole yksin.

Mulle tuli välillä semmonen olo et mä lähen takasi--mää sanon mun omalle kämpälle paipai, mä sanon mun täysi-ikäisyydelle paipai ja mä kipitän nukolle takasin, et se olise oli jotenki tiäkkö--se oli vaan jotenki niin helppoo olla nukolla--siellä oli kuitenkin ihmisiä koko ajan--sitten sää voit jutella niille tai sit sää voi olla vaikka pää kiinni. [Nuori 5]

5.2 DDP-elementit vastauksissa

Kysyin nuorilta tarkentavia kysymyksiä erityisesti PLACE-asenteen näkymisestä sijoitusajalla, mutta vastauksista läpi haastattelun oli nähtävissä näitä elementtejä.

5.2.1 Playfulness, leikkisyys

Nuoret toivat vastauksissaan esille, että yksi parhaista asioista Nuorisokodilla oli huumori ja tunne siitä, että naurettiin yhdessä. Pääsääntöisesti nuorten mielestä huumori oli sopivaa ja hauskaa, mutta jotkut ohjaajat ”heittivät vähän huonoa läppää” [Nuori 1]. Huonolla läpällä nuori tarkoitti vitsailua nuoren henkilökohtaisista asioista. Nuorten vastauksista välittyi kuitenkin tunne mukavasta, iloisesta yhdessäolosta. Nuorten vastauksissa arvellaan myös, että aikuiset ovat olleet aitoja omia itsejäänsä.

No mun mielestä ainakin kaikki nauro ja ei ollu sellasta vääntämistä. [Nuori 1]. (Vastauksena kysymykseen millaista oli, kun oli hyvä tunnelma.)

--sitä oli kyllä joka päivä, sitä niinku oli, huumoria, joo, se oli kyllä ihan parasta. [Nuori 2]

No kyllä mulle tuli semmonen olo että taitaa olla porukka [työntekijät] ihan samanlaisia kotonakin ku, oli ne jotkutki hetket just semmosia tiäkkö missä esimerkiks vaan naurettiin ja tämmöstä. Nii ei semmosia tilanteita vaikka sää oisit kuinka ollu tyyliin kolkytä vuotta töissä nuorisokodilla ni ei semmosia jotenki pysty silleen vaikka feikkaamaan, että kyllä ne oli silleen suhtkoht aidon tuntusia, et ne varmaan oli aitoja. [Nuori 5]

Mielestäni leikkisyyden ilmapiiriä nuorten kanssa toimintaan tuo myös lautapeliin pelaaminen ja ylipäätään yhteinen tekeminen.

Esimerkiks sillon (ohjaajan nimi) kans me tehtiin tosi paljon. Mehä rakennettiin yhdessä palapeliä, mehän tehtiin niitä sitten ihan hulluna. [Nuori 5]

Mulla on kauheen vahvana sellaset lautapeliin pelailut mielessä, oikeestaan vähän kaikkien ohjaajien kanssa, koska mä tykkäsin hirveesti siitä. [Nuori 4]

Nuorisokodilla tehdään tietoisesti myös asioita, jotka ovat ”lapsellisempia”, kuin ehkä ikätasoinen oletus. Kaksi nuorta muisteli tilannetta, joissa heille oli luettu iltaisin.

Mitä mä nytten oon niinku välillä miettiny, nii se oli kiva kun (ohjaajan nimi) luki aina mulle noita, tota raamattua iltasin. Se oli kivaa--eipä kukaan nyt oo lukemassa mulle raamattua sit. Sitten omaohjaajan kanssa kaikki juttelut, et tuli niinku saatto tulla illalla huoneeseen, kun menin nukkuun ni. Ja sitten (ohjaajan nimi) teki mun kans paljon kaikkia koulu-tehtäviä, autto mua tekeen niitä, että semmonen yhteinen tekeminen sitten oli kyllä ihan kivaa. [Nuori 2]

Siis yhdessä vaiheessa mä oon varmaan ollu sillon vaikka kuinka vanha--varmaan kuustoista tai jotai, mut niin (ohjaajan nimi) luki mulle aina niitä iltasatuja ja sit mä pyysin välillä aina kaikkii ihan sijaisiakin vaan et tulkaa lukeen mulle iltasatu--se oli mun mielestä vaikka sit silleen, että ehän mä nyt oikeesti tarvi iltasatu nukahtamiseen, mutta se oli vaan sellasta kivaa. Ja sitten sehän oli sellanen yhdessä vaiheessa että kaikille nuorille melkeen luettiin iltasatu ja sit kaikki vaan tykkäs siitä hirveesti kun se luettiin, et tollaset niinku pienetki jutut merkkää. [Nuori 4]

Usein nuoret ovat olleet hyvin innostuneita esimerkiksi vappuilmapalloista ja vappukeutumisen tai pääsiäismunien piilotuksista. Vappuna ja halloweenina myös aikuisilla

on tapana pukeutua. Aikuisten leikkisyys tuo leikkisyyden mukaan ilmapiiriin ja tunnelmaan.

5.2.2 Love, aito välittäminen

Nuoret toivat mielestäni muistoissaan esiin muutaman selkeän muiston, joka toi heille tunteen aidosta välittämisestä. Nuorisokodissa nuoret usein tuovat esiin sen, että heistä ei välitetä oikeasti, koska me saamme palkkaa työstämme. Jotenkin nuorille aitona välittämisenä tuntuivat eniten hetket, joista heillä oli sellainen olo, että työntekijä teki jotain omasta halustaan, ei **velvollisuudesta**. Toisessa tapauksessa nuori oli päässyt viikonlopuksi työntekijän kotiin, koska hänellä ei ollut kotilomapaikkaa. Nuorisokodilla emme todellakaan velvoita ketään työntekijää ottamaan nuoria kotiin, vaan jokainen saa ratkaista tässä asiassa itse oman rajansa. Sama nuori piti erittäin hyvänä muistona myös sitä, kun vietti joulun yhdessä työntekijän kanssa kylpylässä. Olemme Nuorisokodilla linjanneet, että laitos ei ole oikea paikka viettää joulua. Jos lapsilla ei ole kotilomapaikkaa jouluksi, olemme järjestäneet jonkun matkan joulunpyhiksi.

Kun mulla ei ollu vielä niitä kotilomia ja sitten sovittiin se, että mää sain mennä sinne (ohjaajan nimi) luokse viikonlopuks, niin musta se oli aika hienoo koska ei tai siis silleen että ei kai kellään teistä oo mitään velvollisuutta tehdä sellasta tai silleen. [Nuori 4]

Toisen nuoren kohdalla hyvältä oli tuntunut tilanne, jossa hänelle oli tullut ero poikaystävästä, ja ohjaaja oli jäänyt lohduttamaan häntä yli työajan loppumisen, niin kauaksi aikaa kuin hän oli sitä tarvinnut.

Tavallaan niinku ties, että missä vaiheessa sitä niinku huomio tarve on. Kyllähän nyt mää muistan, jos on oikeesti surullinen ja toinen tulee siihen ihan vaikka vaan halimaan. Tai niinku (ohjaajan nimi) se rapsutteli mun päätä siinä, niin se semmonen, se ois voinu mennä vaikka sinne Nappulaa (kirjausohjelma) tutkimaan, mut se jäi siihen. Munkin mielestä olikse vielä sillein et se oli päässy jo töistä, et se oli siinä periaattessa vapaa-ajallaan, et sun ei tarvis nainen oikeesti olla siinä, et nyt sää et sää palkkaa tiiäksää tyylillä. Niin se silti oli siinä, sit se vaan lähti sitten siitä kun mää olin tiäkkö redi häipymään. Ni se oli jotenki semmonen [hyvä muisto]. [Nuori 5]

Toisaalta yksi nuorista toi esiin sen, että hänestä ei varmaankaan ollut välitetty oikeasti, koska häneen ei sijoituksen jälkeen pidetty minkäänlaista yhteyttä. Toinen nuori koki, että hän kyllä tietää, että hänestä on välitetty, mutta hänestä ei tuntunut siltä.

5.2.3 Acceptance, hyväksyntä

Nuorista suurin osa koki, että heidät hyväksyttiin sellaisena kuin he olivat. Yksi nuorista koki, että häntä ei hyväksytty eikä hän voinut olla sellainen kuin on.

Mää sain vammattaa jos määhä halusin ja määhä sain olla tosikko jos määhä nii halusin. [Nuori 5]

Hyväksyttiin. Sillon saikin olla semmonen, millanen oikeesti on tai siis sai olla, ihan vapaast.. Ja kyllä määhä hitto vie väitän, että kyllä kaikki musta tykkäs. [Nuori 2]

Mää en ois saanu herätä niin aikasin kun määhä halusin, tekemään tuolla mun huoneessa ihan mitä mua huvitti eli meikkaamaan, ei mitään kiellettyä käsittääkseni, käyää suihkussa, meikata, laittaa hiuksia, en ois saanu tehdä sitä vaan mun ois pitäny nukkua pidempään, niin en ois saanu herätä siihen aikaan, en ois saanu meikata ja näyttää siltä miltä halusin. [Nuori 6]

Hyväksynnässä on kyse myös siitä, että ymmärretään syytä lapsen käytöksen takana. Mielestäni Nuorisokodilla pitäisi myös pyrkiä yhä enemmän siihen, että lapsi voisi nähdä syytä oman käytöksensä takana. Jos puhutaan terapiasta ihan aikuistenkin kanssa, siinä on kyse siitä, että alat huomata oman menneisyytesi vaikutuksen nykyiseen toimintaasi, varsinkin niissä asioissa, jotka aiheuttavat omassa elämässä hankaluuksia. Tämä ei ole toteutunut varsinkaan Nuorisokodin alkuvaiheessa nuorten kanssa.

Nyt on tosi outoo kun määhä on nyt käynny tuolla terapiassa ja puhuttu tästä, niin nyt ne kaikki asiat on tässä iässä kääntynytkin ihan pääläelleen, että kaikki onkin lähtösini siitä meidän perheestä, mulla on ollu kotona huono olla, ja näin, mutta silti määhä oon ollu täällä vaan yheksän kuukautta ja mua on yritetty niinku et määhä olen toiminu väärin monessa asiassa tai ainakin siltä musta niinku on tuntunu. Mä olen nyt se miksi mä olen ollu täällä ja oman käytöksen takia mun pitäis parantaa, sossupalavereissa mun käytöstä ruodittu ja sitten nyt yhtäkkiä seittemän vuoden päästä ne onkin ne asiat ollu lähtösinki sieltä kotoo, mut niille ei niinku tehtykää mitään. [Nuori 6]

..että se huonot muistot on varmaan se justiin kun ite oli möhliny, möhliny ne asiat. [Nuori 1]

5.2.4 Curiosity, uteliaisuus

Uteliaisuus on sekä kiinnostusta, että uteliasta asennetta nuoren käyttäytymistä ja motiiveja kohtaan. Nuoret olivat kokeneet, että heidän asioistaan oltiin oikeasti kiinnostuneita, ja että se kokemus kiinnostuksesta tuntui myös välittämiseltä. Kiinnostus oli asia, jota nuoret toivat varmaan eniten esiin. Toisaalta kiintymyssuhdetta ei voisi varmasti syntyä edes ilman kiinnostusta toisesta.

Mun mielestä juttelemisesta, sitä että tulee, että kiinnostaa se asia mikä on, että keskustele siitä. [Nuori 1] (Vastaus kysymykseen, mistä huomaa välttämisen.)

Ei varmasti ollu ikinä kokonaista päivääkään ettei joku ois kysyny, että mitä sulle kuuluu, kysy sitten ajan kanssa tai ei, mutta kysy kumminkin, et niinkun se on mun mielestä hirveen tärkeätä, et muistaa sen kysyä, oli se nuori sit sillä tuulella et haluaa vastata tai ei, mut se tietää et joku kumminkin kysyy sit sitä. [Nuori 4]

Kiinnostukseen liittyi myös nuorten mielialan huomaaminen.

Jos mulla oli vaikka paha olla tai niinku et musta huomias että mulla ei oo vaikka hyvä päivä, niin sitten kysyttiin vaikka et onko kaikki hyvin ja jos joku asia oli vinossa niin se pyrittiin aina niinku selvittään ja hoitaan ja se, että siis sai sitä huomioo, niinkunoli se sit hyvä päivä tai huono päivä, oli nyt mikä vaan mutta kyllä niinku. Kyllä mää oon ainakin saanu niinku sen huomion. [Nuori 2]

5.2.5 Emphaty, empatia

Kaikki nuoret olivat kokeneet saaneensa empatiaa sijoituksen aikana. Nuoret määrittelivät empatian selvästi myötätuntona johonkin tilanteeseen, jossa he olivat olleet surullisia. Näissä muistoissa oli kyse omaisen kuolemasta, erosta poikaystävästä tai muusta surua aiheuttaneesta tilanteesta.

5.3 Nuorten toiveita ohjaajille

Erään nuoren vastaus kysymykseen, millainen on hyvä ohjaaja, on minusta todella katava, ajatellen nimenomaan kiintymyssuhdeteoriaa:

Niinku semmosta ymmärtäväisyyttä, et ymmärtää mistä joku käytös johtuu, miks joku tekee tällein, on näin, eikä eikä sellasta et hermostutaan takasi, jos joku nuori käyttäytyy jollain tietyllä tavalla et se on joo niinku viimeinen mun mielestä--et semmoset jotka jotenki pääs niinku sinne tasolle, ei niinku lapsen tasolle, vaan sille niinku missä mennään milläkin hetkellä et on sitä semmosta tilannetajua ja tunnetajua ja tämmöstä--et oikeesti tutustuu niihin nuoriin ja on niinku on niitten kans. [Nuori 6]

Nuorten vastausten perusteella heidän toiveensa sijoituspaikalle ja ohjaajille on helppo toteuttaa, sillä nuoret toivovat eniten aikaa ja kiinnostusta. Kaikkien nuorten vastauksissa tuli esiin toive siitä, että ohjaajilla olisi ollut enemmän kahden keskistä aikaa jutella nuorten kanssa.

Jokainen nuori on niinkun oma yksilönsä että niillä on ihan omat tai että pitäis enemmän olla niinkun ohjaajien kans. Ohjaaja ja nuori niillä ois sellasta keskinäistä omaa aikaa, että se side niinkun myös yleensäkin syntyy ja sit se että.nuori tarvii paljon tukee niinkun asioissa--eikä se tarvi olla mitään ihmeellistä mutta siis vaikka jos kaks tuntia viikossa niin sekin jo tekee paljon. [Nuori 2]

Vastaavasti huonoihin muistoihin liittyi myös se, että ohjaajilla ei ollut aikaa.

Ja sit ne istuu toimistossa lopun aikaa, sit sää joudut koko ajan tuijottaan niitä akvaarion läpi silleen että--haloo, haloo, mä oon täällä, mä haluisin huomioo, niin sit ne oli että ei nyt ei kerkee, kun nyt ollaan Nappulassa (kirjausohjelma). [Nuori 5]

Nuoret osasivat myös määritellä, että ohjaajalla tulisi olla tilannetajua. Olennaista siinä on myös se, että oppii tuntemaan nuoren. Nuoret kuitenkin myös ymmärsivät, että tutustuminen ja suhteen muodostuminen vaatii aikaa.

Siis sehän eihän kukaan ny voi siinä ensimmäisen tunnin aikana tietää kaikkee, mutta esimerkiks määkin olin siellä yli kaks vuotta niin kyllä siinä ajassa jo loppua kohden tiäkkö jo tulee ihan varmana se että missä vaiheessa mulle saa sanoo mitäki ja näin pois päin, pikkuhiljaa. [Nuori 5]

Siinä nyt pakostakin tulee jonkun sortin kiintymyssuhde, onks se, ei, kiintyminen, ei kiintymyssuhde vielä, mutta kiintyminen just, kun on niin kauan aikaa. [Nuori 3]

Kyllä se sitten kun siihen paikkaan tottu ja sitten kun se rupes tuntuu jo kodilta, mää sanoisin että varmaan niinku pari vuotta meni, että siellä niinku mun mielestä rupes asiat oleen niinku tai niinku sillei että mun oli hyvä olla siellä. [Nuori 2]

Nuorten muita toiveita ohjaajille olivat ymmärtäväisyys ja luotettavuus. Yritin saada nuorilta selville, millainen on ihminen, jolle on helppo puhua ja miten luottamus ja kiintymys syntyvät. Nuorten oli vaikea määritellä sitä, ja näin jälkikäteen ajatellen, se ei todellakaan ole helppoa. Kuinka moni meistä aikuisista pystyy sanomaan, miksi jollekulle ihmiselle on helppo puhua tai mitä ovat ne ominaisuudet, jotka lisäävät luottamusta? Nuoret puhuivat usein kemiasta ohjaajan kanssa tai totesivat, että sille nyt vaan oli helppo puhua.

Yksi termi, jota nuoret käyttivät ja käyttävät myös nykyään Nuorisokodilla on virkaintoisuus; hyvä ohjaaja ei saa olla virkaintoinen.

Ehkä mua ärsytti myös uusissa ohjaajissa, ne nimittäin oli tietysti, sitten kun ne pääs töihin niin nehan oli kaikki sillein että vou, ihanaa. Mä muistan sillonki ku se, olikse [ohjaajan nimi] ku se, se tuli mulle lässyttään kato, kato säännöistä, niin silleen, oikeesti, mää oon istunu täällä tyyliin puoltoista vuotta, että mä tiän ne säännöt, vaikken mä niitä noudata, niin mä tiedän ne silti paremmin kun sinä. Sillei et ei, sä et tule ekana päivänä lässyttään mulle sääntöjä. [Nuori 5]

Itse ajattelen, että nuorten käyttämä termi virkaintoinen viittaa ohjaajaan, joka ei pysty joustamaan, vaan noudattaa hyvin tarkkaan sääntöjä. Vuosien varrella olemme paljon puhuneet siitä, kuinka hankalat tilanteet johtavat siihen, että on helpompi olla sääntöjen takana ”piilossa”, kuin alkaa muodostaa suhdetta nuoreen. Kiintymyssuhteen yhteydessä puhutaan usein ”suhdekädestä” ja ”rakennekädestä”, silloin kun suhde ei toimi, on helpompi alkaa rajoittaa ja vedota sääntöihin. Clark, Buckwalter, Robinson, Blackwell ja McGill (2008, 185) toteavatkin, että ”aina kun lisätään rakennetta, on lisättävä hoi-vaa” on yksi DDP-mallin peruseriaate. Kun suhde toimii, nuoren on myös helpompi tehdä niin kuin ohjaaja pyytää.

*En mää olis sitä uskonu jos se olis tullu mulle sanoon jotain--
(niin mikäs siinä sitten oli että jotakuta usko ja jotakuta ei, mistä se joh-tuu?)*

no se voi johtuu siitäkin että jos tykkää siitä ohjaajasta ja se on ja tuntuu että se ohjaaja on ollut mukava sulle niin se ja sitten tota--[Nuori 1]

Yksi nuorista koki erityisesti kosketuksen tärkeäksi suhteessa ohjaajiin. Nuorisokodilla on ollut tapana iltaisin esimerkiksi hieroa nuorten hartioita, rasvata jalkoja ja antaa muuta hoivaa. Tämä tarjoaa nuorille mahdollisuuden ottaa halutessaan vastaa hoivaa ja kosketusta neutraalilla tavalla.

Kaikki tota niin ihan sellaset niinku niskahieronnat ja tai jalkahieronnat [on hyvä muisto]--no koska mun mielestä se [kosketus] on merkittävä osa sitä että, no justiin sitä sellasta että siis niinku suhdetta siihen ohjaajaan-- Sit se on muuten niinkun enemmän kun joku pelkkä auktoriteetti, vaikka opettaja, sen kanssa sää et ikinä mee silleen, sää saatat joskus halata sitä ja jossain tosi erikoisessa tilanteessa--muuten sitten mun mielestä, no miten mä nään sen asian, niin ohjaaja jää mulle kauheen vaan sellaseks auktoriteetiks jos ei oo minkäänlaista kosketusta. [Nuori 4]

5.4 Huonoja muistoja Nuorisokodilta

Huonoihin muistoihin liittyi paljon nimenomaan sääntöihin ja rajoihin liittyviä asioita. Oli ikävää, kun ei voinut tavata ystäviään tai kulkea niin vapaasti kuin ennen.

--tai oikeestaan sen takia mä varmaan hatkailinki sieltä sit koko ajan, ku se oli jotenki vaan semmonen että, ku kaikki oli vaan siis et sää nyt oot täällä ja voi voi silleen että, keksi ittelles tekemistä neljän seinän sisällä--mä en tykänny yhtään siitä. Ja se alku ku ei ollu puhelimee ei mitään, ni mähän nökötin siellä ihan oikeesti sitten yksin. [Nuori 5]

Toisaalta kuitenkin jälkikäteen nuoret ovat ymmärtäneet myös rajojen merkityksen.

No siis kohdeltiinhan mua hyvin, no välillä tuli siis niinku että kun oli pinna kireellä niin sitte tuntuu että noi nyt niinku että noi nyt ärsyttää mua tahallaan ja totta kai niinku kaikki säännöt, kun eihän niitä ollu ollu, niin tuntu, et nää on nyt tehty vaan sen takia että meitä ärsyttäs ja se mutta oishan se tietysti se, että jos ei ois sääntöjä, niin eihän siin ois mitään järkee sitten. [Nuori 1]

Sää toimit niiden sääntöjen mukaan mitkä on laadittu, nuoren pitää kuitenkin se ymmärtää että rajat on rakkautta--mä ainakin muistan sen että mulla oli, mussa oli paljon sitä vikaa että mä--mä puhuin niin ylpeesti aina ja niin semmosella töykeellä tavalla että--ei kukaan nyt jaksa kuunnella semmosta--se miten sä kohtelet ihmisiä--se nyt kertoo aika paljon jo. [Nuori 2]

Useampi nuori, joka oli ollut Nuorisokodilla heti alkuajoista lähtien, koki erityisen huonoksi sen, että ohjaajilla oli erilaisia käsityksiä säännöistä ja tavasta tehdä töitä. Nuoret olivat varmasti tässä oikeassa, alun työssä näkyi epävarmuus, ilman työkokemusta oli vaikea miettiä asioita nuoren kohdalla yksityiskohtaisesti ja kaikista asioista ei muutenkaan ollut yhteistä näkemystä.

Koekaniineja, että täällä on niinku juosten kustu asiat pistetty pystyyn ja sit on töissä epäpäteviä ihmisiä ihan suoraan sanottuna ja sitten ei ollu selkeitä linjauksia niinku tilanteisiin miten toimitaan missäkin ja haki paikkaansa varmasti tää, mut kyl se niinku tosi huono-- kun tulee nuoria lapsia ketkä on niinku kasvamassa aikuiseks ja siinä niinku tarvittais jotain niinku oikeesti tiettyä linjaa ja ymmärrystä ja kaikkee. Ei kukaan todennäköisesti niinku mikään paha oo vaan ne tarvii just jotain, jotain ihan muuta kun mitä silloin saatiin ihmisiltä ketkä ei niinku tienny. Ei ole vaan koulutusta, ei mitään hajua miten pitäis vaik välttämättä käyttäytyä vaik on niinku sanottu jotain. Ei ollu sitä yhtenäistä linjaa oikeesti juuri misään kun siinä että ruuat tuli tiettyyn aikaan pöytään niin se oli selvä. [Nuori 6]

Tämän nuoren kohdalla haastattelua leimasi myös pettymys koko Nuorisokotiin, oli vaikea muistaa mitään hyvää. Nuori koki, että hänet oli unohdettu sijoituksen jälkeen, eikä häneen ollut pidetty yhteyttä. Sijoitukseen johtaneet syyt olivat myös jatkuneet sijoituksen jälkeen, mutta nuori ei ollut saanut niihin enää apua. Muutkin nuoret toivat kuitenkin myös esiin sitä, että alussa asiat eivät sujuneet hyvin.

Öö--justiin se alku aika oli justiin semmosta hakemista, ettei niinku itekään niinku tienny että mitenpäin tässä on. [Nuori 2]

Kun mä tulin ennekun täällä oli siis kaikki noi säännöt tai siis--ne säännöt oli vähän hakusessaan ja ne muuttu silleen joka viikko ja sitten (ohjaajan nimi) siinä vielä niinku ekstrana ku--se oli vähän sellanen. Se ei oikein niinkun tajunnut mistään mitää ja se--sitten se teki vaan mitä se tahto ja sitten se kuvitteli että se voi tehdä. [Nuori 3]

Huonoja muistoja olivat nimenomaan myös ne, kun koettiin, että aikuiset ovat asettaneet rajoja ilman perusteita. Nuorille oli jäänyt olo, että kyseessä on pelkkä vallankäyttö suhteessa heihin. Nuoret kokivat myös, että joskus ohjaajien oma mieliala näkyi työssä.

Toki oli niitä sellasia tiukempia ohjaajia, jotka ehkä vähän anto huonon päivän näkyä--se mua ehkä ärsytti, tai ainakin se oli se mun kokemus, että joillakin ohjaajilla joku, esimerkiksi et saiko mennä ulos tai sillain niin se riippu siitä että oliko sillä hyvä vaiko huono päivä niin sit se oli mun mielestä ärsyttävää, no koska ehkä jo ite okei oletti et mä käyn nyt kysymäs-

sä ja mä pääsen sinne ulos koska oli niin tottunu vaikka siihen ja sit kun joku joka yhtäkkiä onkin sillein että et sää pääse eikä anna mitään perusteluja, niin se oli ärsyttävää--no just se ettei antais niitten mielialojen vaikuttaa työhön, niin vaikeeta kun se onkin, mutta se kuitenkin kuuluu siihen ammatillisuuteen--tai siis niinku silleen, et se on semmonen millä hirveen herkästi saa mun mielestä pahotettua nuoren mielen, että niinkun oman pahan olon näyttää. [Nuori 4]

Huono muisto useamman nuoren mielestä oli myös muiden nuorten oireilu, se vei ohjaajien huomion, jolloin tunnelma oli kiristynyt ja kaikille nuorille ei riittänyt aikaa.

No mun mielestä se vaikutti hirveesti et keitä nuoria täällä oli. Koska sitten jos oli sellanen nuori, joka vei enemmän ohjaajien huomiota tai voimia, silleen et se niinku piti ittestään tota mekkalaa, niin totta kai se vaikutti muihin nuoriin ja sitten ohjaajat oli kireempiä, mutta sitten pääasiallisesti täällä oli mun mielestä hyvä ilmapiiri--justiin mukava ja kumminkin semmonen huumori. Mut toki sitten tietysti välillä tuntu tai oli sellasii--kuten sanottu et sillon kun oli sellasta hektistä niin sillon ei ollu niin kodinomanen tuntu kun normaalisti, kun sit se oli vaan sellasta että kaikki tapahtu liukuhihnalta ja silleen ajotetusti. Ja kaikki ohjaajat vaan oli niinku silleen, keskitty siihen että ne tietää monelta joku toinen nuori tulee kotiin tai monelta sun pitää tulla kotiin tai se kiire vaikuttaa hirveesti--et sillon, sillon ei ollun niin kauheen mukava ilmapiiri, mut yleisesti ottaen oli. [Nuori 4]

5.5 Sijoituksen merkitys

Kysyin nuorilta lopuksi kokivatko he, että sijoituksesta oli heidän kohdallaan hyötyä ja millaista heidän elämänsä ehkä olisi ilman sijoitusta. Yksi nuorista koki, että sijoituksesta ei ollut mitään hyötyä. Kolme nuorista oli sitä mieltä, että ilman sijoitusta he olisivat todennäköisesti alkaneet käyttää päihteitä ja elämä olisi paljon huonommin tällä hetkellä. Yhden nuoren mielestä heidän perhetilanteensa olisi ajautunut vakavaan kriisiin ilman sijoitusta ja hän itse tuskin olisi tällä hetkellä opiskelupaikassaan ilman sijoituksen tukea.

Mää olin aika taipuvainen tai siis määhän join paljon, en käyny koulua ja aika siis vietävissä että kyllä olin niikuet jos joku tarjos mulle jotakin nappoja niin kyllähän mää niitä. Siis mää oon kokeillu kaikki mahdollisimmat temptut--ei oo kumminkaan elämä ollu semmosta niin helpommasta päästä että kyllä mää veikkaan että ihan oisin tuolla jossain, niinkun että oisin ihan narkkari. [Nuori 2]

Meinaan siis mä jossain sitä mietinki, että mikä se mun meno oli ja nyt tänä päivänä kun minä katson näitä ihmisiä, joitten kaa mä silloin pörrin tai pyörin, niille on käynyt vähän enemmän tai vähemmän huonosti kalpa-ten, niin niin, kyllä ois mullekin. [Nuori 5]

Useampi nuori toi myös esiin sen, kuinka sijoituksen jälkeen oli hankala tottua siihen, että ei ollutkaan ihmisiä ympärillä. Näiden laitoksissa asuvien nuorten kohdalla haastavaa on se, että he eivät pääse harjoittelemaan yksinoloa samoin kuin kotona asuvat nuoret. Usein on myös käynyt niin, että kun nuori on totunut tiukkoihin rajoihin Nuorisokodissa, on täysi-ikäistymisen jälkeen tullut hetkellinen ”leviäminen”, esimerkiksi liiallinen päihteiden käyttö, kun nuorella ei ole ollut omia sisäisiä rajoja. Sijoitettujen nuorten kohdalla yksi haaste on se, että he useimmiten muuttavat laitoksesta pois viimeistään sinä päivänä, kun he täyttävät 18 vuotta. Aika harva kotona asuva nuori joutuu kohtaamaan itsenäisen elämän haasteet niin nopeasti. Yhtenä haasteena Nuorisokodille onkin pohtia, miten nuoret pääsisivät enemmän harjoittelemaan itsenäisen elämän taitoja ennen poismuuttoa Nuorisokodista.

5.6 Tulosten pohdintaa

Nuorten vastauksissa tärkeimmäksi asiaksi muistoissa nousi mukava yhdessäolo sekä ohjaajien, että toisten nuorten kanssa. Toisaalta toiveissa korostui myös se, että ohjaajalla olisi aikaa olla nuoren kanssa kahden ja tutustua nuoreen. Ohjaajalta toivottiin myös kiinnostusta ja ymmärrystä nuoren käytökselle. Nuoret käyttivät myös itse käsitteitä ”side”, ”kiintyminen” ja ”kiintymyssuhde”. Mielestäni nämä vastaukset tukevat sitä, että nuoret ovat sijoituksensa aikana saaneet korjaavia kiintymyssuhteita. (Vrt. Hautamäki 2001, 52, 59; Sinkkonen & Kalland 2001, 9; Silven & Kouvo 2010, 67; Sinkkonen 2011, 1871.)

Nämä toiveet ovat hyvin yhteneväisiä muiden tehtyjen tutkimusten kanssa. Reinikaisen (2009) tutkimuksessa nuoret toivat esiin mm. yhteenkuuluvuuden tarpeen ja toiveen aidosta välittämisestä. Lampisen (2009) tutkimuksessa Jämsän Nuorisokodilta nuoret toivoivat ohjaajan aikaa ja yhdessäoloa. Korkan (2013) tutkimuksessa suurimmaksi toiveeksi nousi myös yhteinen aika ohjaajan kanssa.

Kaiken kaikkiaan on selvää, että muodostuakseen kiintymyssuhde vaatii aikaa ja yhdessä oloa. Ihmissuhdetta ei voi syntyä ilman yhdessä vietettyä aikaa. Tutkimuksessani näkyi myös se, että ne kolme nuorta, jotka olivat olleet sijoituksessa pidemmän ajan (yli kaksi vuotta) kokivat sijoituksen ja sijoituksen ihmissuhteet positiivisemmin kuin muut.

Toisaalta yhden nuoren vastauksissa näkyi selvästi se, että hän oli kokenut, että hänet oli hylätty sijoituksen jälkeen, eikä hän siitä syystä pystynyt näkemään koko sijoitusajassa mitään hyvää. Tämä haastattelu oli itselle kaikista herättävin. Jäin miettimään, kuinka tärkeää on se, että jos ensin muodostetaan kiintymyssuhteita, eivät ne voi vain lakata olemasta siinä vaiheessa kun nuori ei ole enää asiakkaana. Tämä edellyttää kuitenkin työnantajalta ja työntekijältäkin joustavuutta suhteessa siihen, voiko yhteydenpitoa jatkaa ”virallisen” suhteen loputtua. Tämän nuoren haastattelu avasi minulle myös sitä, kuinka varsinkin työyhteisön alkuaikoina olemme katsoneet vain nuoren käytöstä ja unohtaneet syyt nuoren käytöksen takana. Eikö meillä ole ollut rohkeutta tai ammattitaitoa puuttua perheessä tapahtuviin asioihin? Olen kuitenkin todella onnellinen, että tämä nuori suostui haastatteluun, koska haastattelussa pyysin häneltä anteeksi hänen kokemustaan. Ajattelenkin, että tämän nuoren kohdalla haastattelun oli hyvin emansipatorinen eli vaikutti hänen ajattelutapaansa myönteisesti ja ehkä jopa lisäsi hänen ymmärrystään asiasta. Uskon hänen saaneen haastattelusta jonkinlaisen korvaavan kokemuksen. (Vrt. Vilka 2015, 125.)

Vastauksissaan nuoret toivat esiin PLACE- asenteen elementtejä sekä hyvissä muistoissa, että erikseen täsmennetyissä kysymyksissä. Hyvissä kokemuksissa on varmasti kyse hyvästä vuorovaikutuksesta ja siitä, että nuori on kokenut olleensa tärkeä ja tullessa ymmärretyksi. Hyvää vuorovaikutusta voidaan toki määritellä muutenkin kuin PLACE- asenteen kautta, mutta sen elementeissä on pilkottu vuorovaikutuksen ja suhteen rakentamiseen tarvittavia tekijöitä. Nuoret kokivat pääsääntöisesti vuorovaikutuksen hyväksi.

Yksi tutkimuskysymykseni oli se mitä nuorten muistot kertovat työyhteisöstämme. Nuorten vastauksissa näkyi selkeästi, että Nuorisokodin alkuvuosina sääntöjen merkitys oli korostunut suhteen kustannuksella. Nuorilla oli kokemus, että säännöt olivat olemassa ilman perusteluja. Toisaalta kuitenkin nuoret toivat esiin paljon hyviä asioita kiintymyssuhteen ja vuorovaikutuksen näkökulmasta. Vastauksista tulee käsitys mukavasta ja hyvästä yleistunnelmasta, jossa nuorilla on ollut mahdollisuus muodostaa kiintymyssuh-

teita ohjaajiin. Kaiken kaikkiaan se, että useimmat nuoret kokivat sijoituksen hyväksi asiaksi, kertoo sen merkityksellisyydestä heidän elämälleen.

6 POHDINTA

Opinnäytetyössäni lähdin toteuttamaan pitkäaikaista haavettani saada selville nuorten hyviä ja huonoja muistoja Jämsän Nuorisokodilta. Tarkoitukseni tässä työssä oli saada selville, mitkä asiat nuoret itse kokevat merkitykselliseksi sijoitusajassaan ja pohtia näkykö näissä merkityksellisissä asioissa kiintymyssuhteen elementtejä. Viiteteorian valinta oli selvää heti alusta asti, koska kiintymyssuhdeteoria on työpaikkani kasvatuksen viitekehys.

Työn tekeminen oli todella antoisaa ja herätti minussa myös paljon uusia ajatuksia, vaikka toisaalta tuli paljon esiin sellaisia asioita, joita oletinkin nuorten kertovan. Itselle tärkeää työssä oli myös kiintymyssuhdeteorian ja DDP:n syvempi pohtiminen suhteessa työhön. Vaikka kiintymyssuhdeteoria ja DDP ovat olleet Nuorisokodilla koko ajan viitekehystenä, teorian tarkempi pohtiminen suhteessa nuorten kokemuksiin syvensi omaa tietoa ja ymmärrystä entisestään. Mielenkiintoista oli, että merkityksellisimmäksi itselle muodostui haastattelu, jossa oli mukana eniten kritiikkiä ja huonoja kokemuksia. Tämä korostaa myös palautteen merkitystä, kehittyä voi vain, jos saa selville ne asiat, joissa on parannettavaa.

Esimiehen roolissa tämän opinnäytetyön tekeminen toi minulle tavoitteita suhteessa työyhteisöön. Toivon, että saan välitettyä nuorten kokemuksista tullutta tietoa työyhteisöön ja näin edelleen lisättyä koko työyhteisön ymmärrystä suhteessa näihin kiintymyssuhdevaurioisiin lapsiin. Nuorten haastattelujen kautta huomasin myös selvästi, kuinka työyhteisössä on todellakin lisääntynyt kiintymyskeskeisempi ajattelu. Kun vertaan nuorten kertomia kokemuksia nykyisiin toimintatapoihin, ovat yksilöllisyys ja joustavuus suhteessa nuoren tavoitteelliseen kasvatukseen lisääntyneet todella paljon. Työkokemus on tuonut työntekijöille varmuutta tehdä päätöksiä oman asiantuntemukseen luottaen. Työyhteisö on myös oppinut toimimaan yhdessä ja luottamus työkavereihin on lisääntynyt. On sellainen olo, että me kaikki kuljemme samaan suuntaan.

Jälkikäteen ajatellen pohtisin varmasti vielä tutkimuskysymyksiäni eri tavalla. Jos tekisin tutkimuksen uudelleen, mieltäisin, miten saisin nuorilta tietoa siitä, minkälaiset elementit lisäävät esimerkiksi hyväksytyksi tai ymmärretyksi tulemisen tunteita. Esimerkiksi hyväksynnän kohdalla, kokivatko nuoret hyväksyntää itseään kohtaan, vaikka käy-

tös olisikin ollut ei-hyväksyttävää? Toisaalta yrittäisin löytää keinoja saada esiin hyvän vuorovaikutuksen piirteitä ja saada nuorilta tietoa siitä, millaisia piirteitä on aikuisessa, johon voi muodostaa luottamus- ja kiintymyssuhteen.

Nuorten toivomat asiat ovat loppujen lopuksi hyvin yksinkertaisia, he toivovat ohjaajan aikaa, kiinnostusta ja sitä että heidät opitaan tuntemaan. Nuoren ja hänen tilanteensa tuntemus lisää yksilöllistä ja joustavaa kohtaamista, joka mahdollistaa nuoren eheytymistä. Toisaalta tämä vaatii kuitenkin työntekijältä paljon. Työntekijän on uskallettava heittäytyä työhön aitona omana itsenään, otettava vastuuta päätöksistään ja kuitenkin jollain tapaa rajattava työtään niin, että työssä esiin tulevat raskaat asiat eivät kuormita liikaa. Tämän työn tekeminen vahvasti edelleen omaan ajatustani siitä, että tällaista työtä ei voi tuloksellisesti tehdä ilman aitoa välttämistä tai muodostamatta aitoja ihmissuhteita.

Itsessä heräsi tunne siitä, että vaikka työyhteisönä olemme kehittyneet kohti sitä, että näemme jo lapsen käytöksen taakse ja pohdimme mistä se johtuu, tämä ei välttämättä välity lapselle. Meidän tulisi kulkea yhä rohkeammin kohti sitä, että lapsi itse ymmärtäisi syyt käytöksensä takana. Sijoitetut lapset kantavat mukanaan paljon häpeää ja syyllisyyttä siitä, mitä heille on tapahtunut. Ymmärrys siitä, että heille tapahtuneet asiat eivät ole heidän omaa syytään ja että heidän nykyinen käytöksensä on useimmiten vain seurausta näistä asioista, auttaa heitä toipumaan. Parhaimmillaan sijoituksen ihmissuhteet tarjoavat korjaavia ja terapeuttisia kokemuksia. Terapiassahan on kyse siitä, että alkaa itse ymmärtää miten mennyt ja tapahtunut vaikuttaa omaan käytökseen nykyhetkessä. Ilman tätä ymmärrystä on vaikea muuttaa nykyistä käytöstä. Yksi lisätutkimuksen kohde olisikin tutkia tätä asiaa, onko nuorten ymmärrys omasta käytöksestä lisääntynyt sijoituksen aikana. Joissain kysymyksissä olisi pitänyt ehkä päästä myös syvemmälle.

Jatkoa ajatellen olisi hienoa, jos voisi jatkuvasti haastatella nuoria sijoituksen jälkeen vastaavalla tavalla. Kertoisiko se jotain jatkuvasta työyhteisön kehittymisestä? Varmasti ainakin kehittäisi työyhteisöä ja lisäisi ymmärrystä työn tekemiseen.

LÄHTEET

Alasuutari P. 2011. Laadullinen tutkimus 2.0. Tampere: Vastapaino.

Becker-Weidman A. 2008. Vuorovaikutteinen kehityspsykoterapia: teoria. Teoksessa Becker-Weidman A. & Shell D. (toim.). Auta lasta kiintymään. Vuorovaikutteinen kehityspsykoterapia traumaperäisen kiintymyssuhdehäiriön hoidossa. Tampere: PT-kustannus.

Becker-Weidman A. 2013. DDP-aapinen. Vuorovaikutteinen kehityspsykoterapia pähkinänkuoressa. Tampere: PT-kustannus.

Becker-Weidman A. & Shell D. 2008. Johdanto. Teoksessa Becker-Weidman A. & Shell D. (toim.) Auta lasta kiintymään. Vuorovaikutteinen kehityspsykoterapia traumaperäisen kiintymyssuhdehäiriön hoidossa. Tampere: PT-kustannus.

Clark C., Buckwalter K., Robinson M., Blackwell S. & McGill J. 2008. Vuorovaikutteinen kehityspsykoterapia väliaikaisessa sijaishoidossa: terapeutin sijaishoito, ryhmäkoti, laitoshoido. Teoksessa Becker-Weidman A. & Shell D. (toim.) Auta lasta kiintymään. Vuorovaikutteinen kehityspsykoterapia traumaperäisen kiintymyssuhdehäiriön hoidossa. Tampere: PT-kustannus.

Finlex. 2017. Oikeusministeriö. Luettu 13.4.2017. <http://www.finlex.fi/fi/>.

Glaser D. 2001. Lasten pahoinpitelyn ja laiminlyönnin vaikutukset aivoihin-kirjallisuuskatsaus. Teoksessa Sinkkonen J. & Kalland M. (toim.) Varhaiset ihmissuhteet ja niiden häiriintyminen. Vantaa: WSOY.

Golding K. 2014. DDP-käsikirja. Hoitava kiintymys-terapeuttinen vanhemmuus. Turvattomuutta ja traumoja kokeineiden lasten ja nuorten kasvuun tukeminen. Käsikirja kasvattajille ja ammattilaisille. Tampere: PT-kustannus

Hakamaa A. & Palovaara M. 2013. Sensitiivisyyttä, hoivaa ja rajoja. Opas lapsen kiintymyssuhteen tukemiseen ja kiintymyssuhdevaurioiden korjaamiseen lastensuojelun ammattilaisille. Sosiaalialan koulutusohjelma. Seinäjoen ammattikorkeakoulu. Opin- näytetyö.

Hautamäki A. 2001. Kiintymyssuhdeteoria-teoria yksilön kiin(nit)tymisestä tärkeisiin toisiin ihmisiin, kiintymyssuhteen katkoksista ja merkityksestä kehitykselle. Teoksessa Sinkkonen J. & Kalland M. (toim.) Varhaiset ihmissuhteet ja niiden häiriintyminen. Vantaa: WSOY.

Hirsjärvi S. & Hurme H. 2000. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Hirsjärvi S. & Remes P. & Sajavaara P. 2009. Tutki ja kirjoita. Hämeenlinna: Tammi.

Hughes D. 2006. Tie traumasta tervehtymiseen. Rakkauden herättäminen syvästi vaurioituneissa lapsissa. Tampere: PT-kustannus.

Hughes D. 2008. Esipuhe: vuorovaikutteisen kehityopsykoterapian kehittäminen. Teoksessa Becker-Weidman A. & Shell D. (toim.) *Auta lasta kiintymään. Vuorovaikutteinen kehityopsykoterapia traumaperäisen kiintymyssuhdehäiriön hoidossa*. Tampere: PT-kustannus.

Hughes D. 2011. *Kiintymyseskeinen vanhemmuus. Toimivuutta kasvatukseen*. Tampere: PT-kustannus.

Julkari. 2016. STM:n hallinnonalan avoin julkaisuarkisto. Lastensuojelu 2015. Luettu 21.4.2017. <http://www.julkari.fi/handle/10024/131625>

Jämsän Nuorisokodin käsikirja

Kananen J. 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä. Miten kirjoitan kvalitatiivisen opinnäytetyön vaihe vaiheelta. Jyväskylä: JAMK-julkaisut.

Kalland M. & Sinkkonen J. 2008. Adoptoitujen ja sijoitettujen lasten psykoterapiasta ”tarve muistaa, tarve unohtaa”. Teoksessa Schuman M., Kalland M., Leiman A. & Silta P. (toim) *Lastenpsykoterapia ja sen vuorovaikutukselliset ulottuvuudet*. Helsinki: Hansaprint Oy.

Karppinen S. 1999. Lapsen henkilökohtainen hoito ja huolenpito lastensuojelulaitoksessa: omahoitajamenetelmä. Teoksessa *Lastensuojelun keskusliitto: Vaikeahoitoisten lasten ja nuorten hoitomenetelmiä lastensuojelulaitoksissa*. Sijaishuollon neuvottelukunnan julkaisuja.

Korkka M. 2013. ”Ehkä enemmän niit omaohjaaja hetkii”-Sijaishuollon nuorten toiveiden kautta omaohjaajatyömenetelmää kehittämässä. Diakoni ammattikorkeakoulu. Diak etelä. Opinnäytetyö.

Lastensuojelun käsikirja. 2017. THL-Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Luettu 2.4.2017. <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja>.

Lampinen T. 2009. Erään lastensuojelulaitoksen omaohjaajamenetelmä lasten kokemana. Jyväskylän avoin yliopisto. Erityispedagogiikan proseminarityö.

Lehtinen T. työnohjaaja ja työyhteisövalmentaja & Seppälä T. työnohjaaja ja työyhteisövalmentaja. 2017. Mielekästä työtä. Kuinka esimies tukee alaisia ja jaksaa itse paremmin. Koulutus 29.3.2017. Päijät-Hämeen kesäyliopisto. Lahti.

Mroz J & Rubin P. 2008. Vuorovaikutteinen kehityopsykologia käytännössä. Teoksessa Becker-Weidman A. & Shell D. (toim.) *Auta lasta kiintymään. Vuorovaikutteinen kehityopsykoterapia traumaperäisen kiintymyssuhdehäiriön hoidossa*. Tampere: PT-kustannus.

Mäntymaa, Luoma, Puura & Tamminen. 2003. Tunteet, varhainen vuorovaikutus ja aivojen toiminnallinen kehitys. *Duodecim* 2003; 119: 459-65.

Odgen P., Minton K. & Pain C. 2006. *Trauma and the body. A sensorimotor approach to psychotherapy*. New York: Norton.

Pekkarinen E. 2011. Lastensuojelun tieto ja tutkimus-Asiantuntijoiden näkökulma. Nuorisotutkimusverkosto. Verkkojulkaisusarja. Tulostettu 21.4.2017.
<http://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/lastensuojeluntieto.pdf>

Portelli, A. 2006. Mikä tekee muistitietotutkimuksesta erityisen? Teoksessa Outi Fingeroos & Riina Haanpää & Anne Heimo & Ulla-Maija Peltonen (toim.) Muistitietotutkimus. Metodologisia kysymyksiä. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Punamäki R. 2001. Kiintymyssuhteen ja traumaattisen kokemuksen yhteys. Teoksessa Sinkkonen J. & Kalland M. (toim.) Varhaiset ihmissuhteet ja niiden häiriintyminen. Vantaa: WSOY.

Reinikainen S. 2009. Nuorisokodista maailmalle. Kokemuksia nuorisokodissa elämisestä ja aikuisiässä selviytymisestä. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Rusanen E. 2011. Hoiva, kiintymys ja lapsen kehitys. Porvoo: Bookwell Oy.

Ruusuvuori J. 2010. Litteroijan muistilista. Teoksessa Ruusuvuori J., Nikander P. & Hyvärinen M. (toim.) Haastattelun analyysi. Tampere: Vastapaino.

Ruusuvuori J., Nikander P. & Hyvärinen M. 2010. Haastattelun analyysin vaiheet. Teoksessa Ruusuvuori J., Nikander P. & Hyvärinen M. (toim.) Haastattelun analyysi. Tampere: Vastapaino.

Räty T. 2015. Lastensuojelulaki. Käytäntö ja soveltaminen. Helsinki: Edita Publishing Oy.

Saastamoinen K. 2010. Lapsen asema sijaishuollossa - Käsikirja arjen toimintaan. Helsinki: Edita Publishing Oy.

Salo S. 2006. Kiintymyssuhteen merkitys elämänkaaren aikana. Teoksessa Sinkkonen J. (toim.) Pesästä lentoon. Kirja lapsen kehityksestä vanhemmille. Vantaa: WSOY.

Sinkkonen J. 2001. Kiintymyssuhteen häiriöiden yhteys psykopatologiaan. Teoksessa Sinkkonen J. & Kalland M. (toim.) Varhaiset ihmissuhteet ja niiden häiriintyminen. Vantaa: WSOY.

Sinkkonen J. 2004. Lapsen emotionaalinen kaltoinkohtelu. Teoksessa Söderholm, Hallila, Kivitie-kallio, Mertsola & Niemi (toim.) Lapsen kaltoimkohtelu. Helsinki: Duodecim.

Sinkkonen J. 2004. Kiintymyssuhdeteoria-tutkimuslöydöksistä käytännön sovelluksiin. Duodecim 2004;120:1866–73.

Sinkkonen J. 2008. Mitä lapsi tarvitsee hyvään kasvuun. Juva: WSOY.

Sinkkonen J. & Kalland M. 2001: Johdanto: Ihminen tarvitsee toisten läheisyyttä ja turvaa. Teoksessa Sinkkonen J. & Kalland M. (toim.) Varhaiset ihmissuhteet ja niiden häiriintyminen. Vantaa: WSOY.

Silven M. & Kouvo A. 2001. Vuorovaikutus, varhainen kiintymyssuhde ja psyykkinen hyvinvointi. Teoksessa Silven M. (toim) Varhaiset ihmissuhteet. Polku lapsen suotuisaan kehitykseen. Saarijärvi: Minervakustannus Oy.

Shell D. 2008. Vuorovaikutteinen kehitypsykoterapia sellaisten vanhempien kanssa, joiden elämänhistoriassa on selvittämättömiä asioita. Teoksessa Becker-Weidman A. & Shell D. (toim.) Auta lasta kiintymään. Vuorovaikutteinen kehitypsykoterapia trauma-peräisen kiintymyssuhdehäiriön hoidossa. Tampere: PT-kustannus.

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2016. Epäkohdat, kaltoinkohtelu ja väkivalta lastensuojelun sijaishuollossa. Luettu 21.4.2017. <http://stm.fi/epakohdat-lastensuojelun-sijaishuollossa>

Tuomi J. & Sarajärvi A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Vantaa: WSOY.

Tuovila P. 2008. Menetykset ja lapsen kehitys. Teoksessa Ketola J. (toim.) Menetyksistä mahdollisuuksiin. Juva: PS-kustannus.

Vilka H. 2015. Tutki ja Kehitä. Juva: PS-kustannus.

LIITTEET

Liite 1. Teemahaastattelukysymykset

1. L Muistot
 - kerro muutama hyvä muisto, joka tulee mieleesi Nuorisokodista
 - kerro muutama huono muisto, joka tulee mieleesi Nuorisokodista
 - kerro hyviä muistoja ohjaajasta
 - kerro huonoja muistoja ohjaajasta

2. Ohjajuus ja vuorovaikutus
 - millainen on hyvä ohjaaja?
 - mitä olisit toivonut/toivoit ohjaajilta sijoituksen aikana?
 - oliko sinulla läheisempi suhde joihinkin ohjaajiin, osaatko sanoa mistä se johtui?
 - miten kuvailisit omaa suhdettasi ohjaajiin?

3. Kiintymysuhteen ja DDP:n näkökulma
(PLACE-asenteen toteutuminen, Playfulness, Love, Acceptance, Curiosity, Emphaty)
 - millainen ilmapiiri Nuorisokodilla oli, koitko leikkisyyttä, huumorinkäyttöä?
 - tuntuiko sinusta, että sinusta välitettiin aidosti ja oikeasti?
 - hyväksyttiinkö sinut omaksi itsenäsi?
 - tuntuiko sinusta, että sinusta ja asioistasi oltiin aidosti kiinnostuneita?
 - koitko saavasi aitoa myötätuntoa hankalissa asioissa?

4. Sijoituksen merkitys
 - oliko sijoituksesta kohdallasi hyötyä? Millaista?
 - olisiko elämäsi erilaista ilman sijoitusta? Miten?
 - koetko, että olet aina tervetullut käymään Nuorisokodilla?

Liite 2. Tutkimuslupa

TUTKIMUSLUPA

Annan luvan Nanna Heinäselle toteuttaa opinnäytetyöhön liittyvän haastattelun sillä edellytyksellä, että henkilötietojani ei julkaista, eikä henkilöllisyyteni ole opinnäytetyössä pääteltävissä. Kaikki paperit, joista henkilöllisyyteni voi käydä ilmi, on pidettävä salassa sivullisilta ja tuhottava opinnäytetyön valmistuttua.

Paikka ja aika

Allekirjoitus

